

1 | 2005

Første steg

TIDSSKRIFT FOR FØRSKOLELÆRERE

Ny barnehagelov
og ny rammeplan
nær forestående

Kampanje
for en lov som tjener
barnehagen
7. februar – 18. mars

Vis stål i KAMPEN
FOR FØRSKOLELÆRERKOMPETANSEN

Første steg – et tilbud til DEG som er førskolelærer

Utdanningskravet er absolutt

S snart vedtas en ny barnehagelov og en ny rammeplan for barnehagen, loven trolig innen sommerferien. Dersom talerørene for minst halvparten av landets befolkning blir hørt og tatt alvorlig etter den høringsprosessen som er avsluttet, er det ingen grunn til engstelse: Vi får i framtiden en barnehage der de ansatte er minst like godt utdannet som i dag. Vi får en barnehage der foreldrene kan stole på at barnehagens leder, enten hun kalles styrer eller enhetsleder, er utdannet førskolelærer eller har en utdanning som er sammenlignbar.

Foreldrene kan også stole på at barnehagens pedagogiske ledere er førskolelærere, eller har en sammenlignbar utdanning. Det kan de stole på dersom de offisielle talerørene for minst halvparten av landets befolkning blir hørt og tatt på alvor.

Jeg snakker om Barneombudet, Likestillingsombudet og Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG). Til sammen snakker de for minst halvparten av befolkningen. Jeg snakker om tre folkevalgte ombud, riktignok valgt indirekte idet de er valgt av dem vi kaller våre folkevalgte. De er imidlertid ubundet av alle kommersielle hensyn og forhåpentligvis hevet over partipolitisk kiv. Fordi de heldigvis har tatt oppgaven alvorlig, konkluderer de med at den norske barnehagen må ha førskolelærere.

Andre er mindre enige i at førskolelæreren er nødvendig. Kommunenes Sentralforbund (KS) vil vel mene at de representerer hele befolkningen, og det selv om de aktivt og pågående ønsker å hule ut utdanningskravet til styre og pedagogiske ledere. På sett og vis har KS rett, vi bor alle i en kommune. Men KS er ikke uhildet. KS er en interesseorganisasjon med ikke minst økonomiske fotlenker. KS arbeider etter én retningslinje: Gjør det billig! Det kan godt være at kommunene er ofre for en påholden stat som vil ha en billigst mulig offentlig sektor for å få råd til skatteletter og høyere pensjoner (begge deler først og fremst til de høytlønte), men det gjør jo uansett ikke saken bedre for dem som KS gjør til sine ofre igjen, barna, barnas foreldre, og dem som ser det samfunnsmessige nødvendige i å gi barna et best mulig pedagogisk tilbud, nemlig førskolelærerne.

Heldigvis er ikke KS bare KS sentralt. I en lang rekke enkeltkommuner ber politikerne nå om sentrale bestemmelser for utdanningskrav og bemanningstetthet. Interessant nok begrunner noen av dem ønsket sitt med at de ikke riktig stoler på seg selv dersom de skulle få valgfriheten! Barne- og familieminister Laila Dåvøys egne partifeller i Kristelig Folkeparti er heller ikke med på notene. Dagrun Eriksen, medlem av Stortingets familie-, kultur- og administrasjonskomité, tar i det minste avstand fra de verste sidene ved høringsdokumentet (Aftenposten fredag 14. januar).

Foreldrene ser seg på sine barns vegne best tjent med et kvalitativt godt tilbud. Nærmere 90.000 av dem har undertegnet et opprop i sakens anledning. Klar tale! For hvem kan, ved siden av foreldrene, gi de små en bedre start på livsveien enn kompetente førskolelærere? Så slutt opp om kampanjen for en god barnehagelov!

Arne Solli

Første steg

Tidsskrift for førskolelærere
Utgitt av Utdanningsforbundet

Ansvarlig redaktør:

Arne Solli
as@utdanningsakademiet.no
tlf 24 14 21 67 | 24 14 20 00,
913 72 699

Abonnementskonsulent:

Tove Dahl
forstesteg@utdanningsakademiet.no
tlf 24 14 21 66, 24 14 20 00

Grafisk design og illustrasjon:

Karl Rikard Nygaard
karlrn@czi.net
tlf 48 28 68 08

Trykk:

Hegland Trykkeri A/S,
Trøgslø 9, 4400 Flekkefjord

ISSN 1504-1891

Besøksadresse:

Hausmannsgate 17, Oslo

Postadresse:

Første steg,
Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland,
0134 Oslo

Første steg > Innhold nr. 1 | februar 2005

4 Intervju med Berit Bae om den nye barnehageloven. Bae er ikke i tvil om at kravet om førskolelærerutdanning må beholdes i den nye lovteksten

7 Barneombudet slår fast at det er en forutsetning at styrere og pedagogiske ledere i barnehagen har førskolelærerutdanning eller likeverdig utdanning

8 Frode Søbstad understreker at dersom vi virkelig vil se barnehagen som en danningsarena, må de ansattes kompetanse fokuseres sterkere

11 Likestillingsombudet advarer mot endringer som fører til svekket kvalitet når det gjelder utdanningskravene til de barnehageansatte

12 Thomas Moser og Mari Pettersvold mener den nye rammeplanen bør gi klarere retningslinjer for den pedagogiske virksomheten i barnehagen enn det som er tilfelle i dag

16 Astrid Pia Stensaker, medlem av seksjon barnehages rammeplangruppe, ønsker seg debatt om innholdet i barnehagen, en debatt som *høres* og legges merke til

19 Jus: Førskolelæreres vitneplikt i barnefordelingssaker

20 **Reportasje fra Trondheim:** Møt lektor og sivilingeniør som godt kan tenke seg barnehagen som arbeidsplass

23 Slutt opp om Utdanningsforbundets kampanje for en barnehagelov som tjener barnehagen - 7. februar - 18. mars

24 Karin Elise Fajersson: Den nye rammeplanen må inkludere ulike etniske, språklige og religiøse grupper

28 Seksjonsledelsens sider

30 Nina Bjerketveit Ødegaard: Den likeverdige dialogen mellom foreldre og førskolelærere kan fremme kvaliteten i barnehagen

33 - Barn i barnehage må sikres et pedagogisk tilbud bare førskolelærere kan gi dem, sier Loveleen Rihel Brenna, leder av Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG).

34 Gå på kurs hos Utdanningsakademiet

35 Skriv for Første steg!

35 Snart kommer et nytt nummer av Bedre barnehager skriftserie

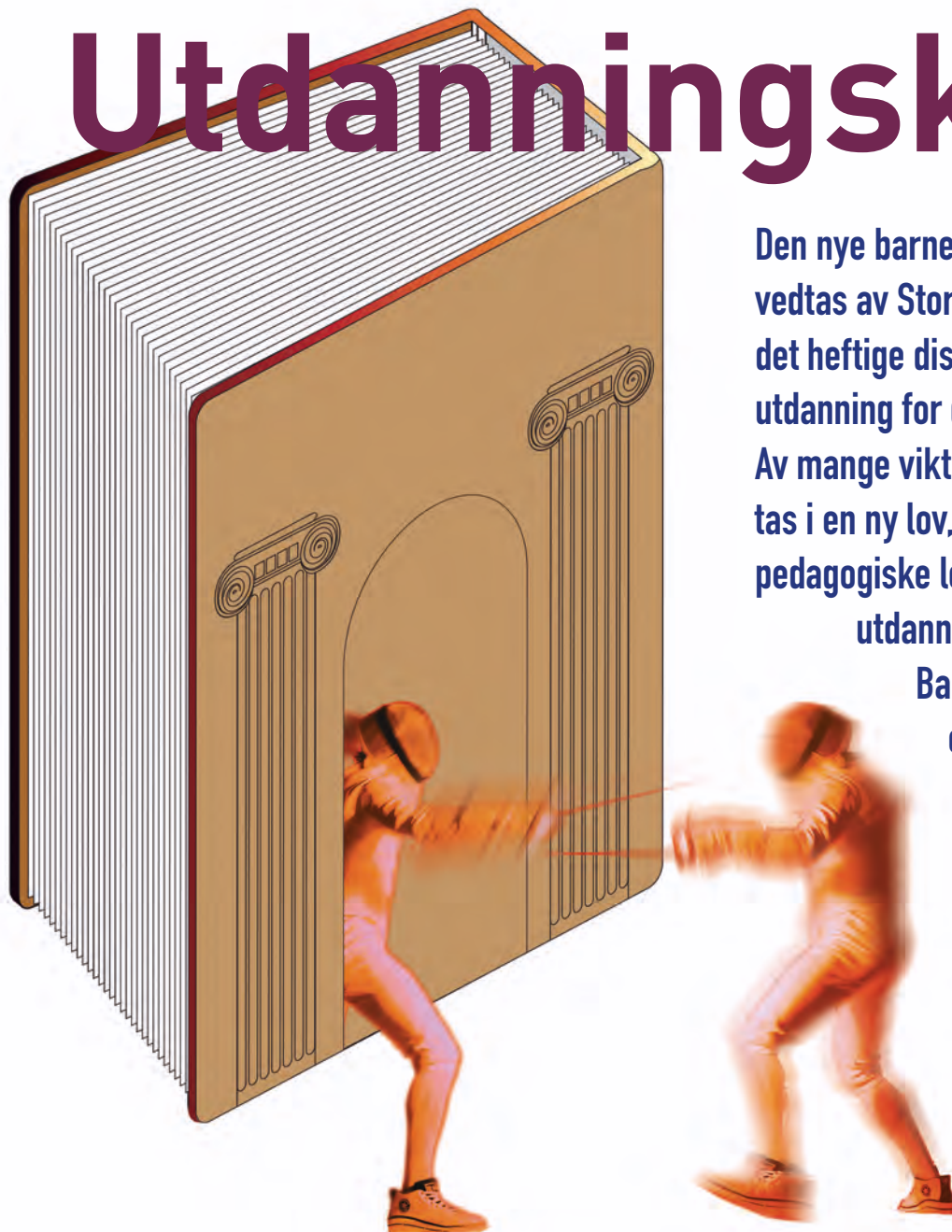
Alt usignert stoff står for redaktørens regning.

Lektor og sivilingeniør Grethe Neerland kan tenke seg å arbeide i barnehage framfor i videregående skole.

(Foto: Rune Petter Ness)

Utdanningskravet

Den nye barnehageloven skal behandles og vedtas av Stortinget i år. I miljøene føres det heftige diskusjoner om betydningen av utdanning for den pedagogiske kvaliteten. Av mange viktige forhold som bør ivaretas i en ny lov, er kravet om at styrere og pedagogiske ledere bør ha førskolelærerutdanning blant de viktigste. Berit Bae er ikke i tvil om at kravet om førskolelærerutdanning må beholdes i lovteksten.

Det forslaget som ifølge Berit Bae opprører både studenter og lærere er det som skisseres som alternativ d under paragrafen om personalets utdanning. I høringsforslaget lyder det slik: «Bemanningen skal være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. Barnegruppene skal ha en størrelse som er hensiktsmessig ut fra barnas alder og forutsetninger.»

Idet Første steg går i trykken, vet ingen hvilke formuleringer Stortinget vil velge, høringsnotatets eller helt andre. For den som

ser på førskolelærerne som en fag- og yrkesgruppe bestående av høyskoleutdannede med en utdanning med bestemte, definerte kvaliteter, er det åpenbart at faren for en svekkelse av både førskolelærerne som fag- og yrkesgruppe og dermed av barnehagen som et lærings- og omsorgstilbud til barn, er både til stede og overhengende.

Politisk, ikke faglig begrunnet

Bae er forundret over at regjeringen og barne- og familieminister Laila Dåvøy (Kristelig

Folkeparti) faktisk var i stand til å legge fram det forslaget til ny lov som kom i november i fjor: – Det mest risikable ved forslaget er formuleringer som «tilfredsstillende» og «tilstrekkelig» når det gjelder kravene til personalets pedagogiske kompetanse. Det legges opp til at kommunene skal få tolke og bestemme hva som er «tilfredsstillende» og «tilstrekkelig». Dermed gis kommunene en langt større frihet enn i dag til å velge hvordan de vil innrette barnehagene sine både bemanningsmessig, når det gjelder perso-

viktigst

nalets utdanning, antallet barn, og så videre. Begrunnelsen for å foreslå noe slikt må være rent politisk, for jeg kan ikke se noen faglig begrunnelse for det. Antakelig vil en slik frihet bli mottatt med takk av kommuner med presset økonomi, og der sparing gir mest effekt er ved avvik fra utdanningskravene. Man kan bli fristet til å si at departementet driver risikosport i forhold til kvaliteten i barnehagene!

– Alternativene i lovforslaget er problematiske fordi de blant annet åpner for så mange tolkninger, sier Bae. – Det er ut fra relevante tekstavsnitt fullt mulig å lese det slik at kommunen står fritt til å ansette en styrer uten førskolelærerutdanning. Styreren kan kanskje ha en annen pedagogisk utdanning, kanskje en barnevernutdanning, eller det kan bli ansatt en lærer med tilleggskurs innen småbarnspedagogikk.

– Styreren kan til og med bli en bedriftsøkonom med noen pedagogiske kurs i tillegg, for det vil være viktig at styreren har administrativ kompetanse, sier Bae. – De som arbeider direkte med barna vil kunne bli assistenter med fagarbeiderutdanning fra videregående skole, altså unge mennesker med ingen annen kompetanse enn videregående skole, og eldre assistenter som ikke har fagkompetanse.

Et «worst case scenario» ifølge Bae er med andre ord barnehagen der barna tas hånd om av et personale der *ingen* har førskolelærerutdanning, der *ingen* er høgskoleutdannet for å kunne gi et pedagogisk tilbud til små barn.

Et anslag mot rekrutteringen

Skulle kravet om førskolelærerutdanning virkelig bli fjernet, vil det selvsagt få konsekvenser for landets 19 førskolelærerutdanninger.

– Dersom Barne- og familiedepartementet (BFD) fraskriver seg ansvaret og lar det være opp til kommunene å bestemme om de vil ha faglært personale eller ikke, vil det virke inn på rekrutteringen til førskolelæreryrket, sier Bae. – Rekrutteringen har dalt i flere år allerede. Hvis de politiske myndighetene fjerner kravet om at det skal være personale med førskolelærerutdanning i barnehagene, hvem vil da søke utdanningene?

– Jeg tenker også på noe som BFD ofte har framhevet som viktig, nemlig å få flere menn inn i barnehagen. Jeg kan imidlertid ikke tenke meg at menn vil finne det attraktivt å ta førskolelærerutdanning dersom utdanningskravet fjernes fra loven slik at de ikke er garantert å få jobb etter endt utdanning. Slik sett er lovforslaget rene katastrofevarsler for rekrutteringen til førskolelærerutdanningen.

Bae er opptatt av hva slags syn på førskolelærere, og også på barn, som signaliseres gjennom forslagsteksten.

– Hvis vi erstatter førskolelærerkompetanse med «tilstrekkelig» pedagogisk kompetanse, da må vi spørre om hva det vil si. Hvem har «tilstrekkelig» pedagogisk kompetanse til å organisere barnehager som læringsmiljøer slik at foreldre trygt kan stole på at små barn blir møtt med både omsorg og pedagogiske utfordringer, spør Bae. – Er det barnevernspedagogene? I deres utdanning er det minimalt om små barn. Er det lærerne? Deres utdanning er blitt mye mer fagrettet og didaktisk orientert de senere årene, med mindre generell pedagogikk. De gruppene som ligger nærmest opp til førskolelærerne når vi snakker om pedagogisk kompetanse, har altså ikke den fagbakgrunnen jeg mener man bør ha for å lede barnegrupper i barnehagen.

Formålsparagrafen

Berit Bae mener arbeids- og sosialminister Dagfinn Høybråten (KrF) utspill i forbindelse med den kristne formålsparagrafen var et forsøk på avsporing. Selv synes hun ikke den kristne formålsparagrafens være eller ikke være utgjør noe stort poeng.

– Jeg er faktisk litt enig med Dávøy i at førskole-

lærerne hittil har skjøttet tillem্পningen av den kristne formålsparagrafen på en tilfredsstillende måte. Det jeg spør meg om, er om Høybråten's formålsparagrafuttspill er ment å ta oppmerksomheten bort fra utdanningskravet. For foreldrene må det være mye verre med barnehager uten kvalifiserte førskolelærere enn med eller eventuelt uten en kristen formålsparagraf.

Bae mener den såkalte innholdsparagrafen i for-

skriften, paragraf 2, fortjener vel så mye oppmerksomhet som den kristne formålsparagrafen, paragraf 1. Innholdsparagrafen inneholder mye om det barna skal lære, krav til læring som forutsetter førskolelærerutdanning.

– Jeg tror at dersom barnehagen blir bemannet med ufaglærte og barne- og ungdomsfagarbeidere, vil det bli problemer med å oppfylle paragraf 2 om innhold, sier Berit Bae.

Førsteamanuensis dr. philos. Berit Bae arbeider ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo (HiO).

Under den store dialogkonferansen ved HiO 18. november i fjor uttalte hun om BFDs lovtekstforslag at det nå åpnes for en nedlegging av førskolelærerutdanningen. Baes innspill til dialogkonferansen er foranledningen til dette intervjuet.

(Foto: Erik Sundt)

Bae mener at kan det ligge gamle fordommer på lur. Trengs pedagogisk kompetanse for å «passe barn»?

– Ja, det kan man jo lure på, sier hun, - selv om jeg ser at Dávøy forsikrer at det ikke er slik ment, og at det er diskusjonen hun vil ha i gang. Som fagperson forbeholder jeg meg imidlertid retten til å stille kritiske spørsmål ut fra hvordan jeg tolker en del av alternativene i lovforslaget.

Befring-utvalgets rapport

Bae har nylig lest i Befring-utvalgets rapport om barns oppvekstvilkår i norske barnevernsinstitusjoner og spesialskoler på 1950- og 1960-tallet. I denne rapporten har psykolog Magne Raundalen skrevet et tillegg om oppdragelse der han forsøker å forklare litt av bakgrunnen for hvordan det kunne foregå slike overgrep som det som er blitt avdekket. Bae mener det framgår klart av rapporten at

«Det ... er et stort spørsmål ... om en oppfølging av Barnekonvensjonen lar seg gjennomføre dersom mange av dem som arbeider i barnehagen ikke har en utdanningsbakgrunn som har lært dem å se barn som subjekter.»

de ansatte i barnehjem og spesialskoler ble lavt verdsatt av samfunnet og at de ansattes utdanningsnivå det ble sett på som uviktig.

– Jeg synes det er tankevekkende at den samme regjeringen som tar imot Befring-utvalgets innstilling, som klart påpeker viktigheten av personalets kvalifikasjoner og holdninger når det gjelder å behandle barn i barnevernsinstitusjoner, nå tar til orde for å svekke kvalifikasjonskravene til dem som skal omgås små barn i barnehagen, sier Bae.

– Jo flere ufaglærte vi får i barnehagen, jo flere ansatte med lite eller ingen relevant utdanning i forhold til å forstå hvordan små barn i gruppe fungerer, jo større er risikoen for at livet i barnehagen vil bli mer regelstyrt og rigid.. Barna vil i mindre grad bli møtt som enkeltindivider, sier hun. - Undersøkelser viser at jo mer relevant utdanning barnehagepersonalet har, jo bedre blir de ansatte i stand til å se det enkelte barnet. De blir bedre i stand til å se hvordan barnegrupper fungerer og hvilke mekanismer som trer i kraft, for eksempel om det er barn som faller utenfor eller blir plaget av andre. Ansatte med liten eller ingen utdanning om små barn vil ikke så lett kunne fange opp og gjøre noe med negative mønstre. Det innebærer mindre individuell behandling og mer regelstyrte grupper, og altså dårligere mulighet for å drive tilpasset opplæring.

Det at et barn har spesielle behov blir ofte avdekket i barnehagen, og ofte er det en førskolelærer som oppdager problemet. Dersom personalet ikke er i stand til å se at dette barnet har spesielle behov, vil dette ikke bli oppdaget før barnet begynner i skolen. Det å kunne oppdage om et barn har spesielle behov er ofte et utdanningsspørsmål. Bae påpeker at selv om barnehagepersonalet godt kan bli flinkere til å oppdage avvik, får en god del barn likevel hjelp i barnehagen. Funksjonshemmede barn med behov for særskilt oppfølging finnes stort sett i alle barnehager, og disse barna vil kanskje også få det

vanskeligere dersom det ikke finnes ansatte med utdanningsbakgrunn som gjør dem i stand til å tenke i litt mer spesialpedagogiske baner.

– Vi kan også stille spørsmålet: Hva med alle innvandrerbarna? Vil de bli møtt med forståelse for sin egen bakgrunn dersom det for det meste er ufaglærte i barnehagen? Vi kan lure på hvor godt de vil bli tatt vare på og dermed integrert i det norske samfunnet hvis de ikke blir møtt av folk som har kunnskap til å forstå deres bakgrunn og deres spesielle behov, sier Bae.

– Jeg tror med andre ord at det *pedagogiske* miljøet vil bli utarmet i en barnehage hovedsakelig bemannet med fagarbeidere med utdanning fra videregående skole.. Dette sier jeg trass i at jeg har sett mange etter hvert flinke fagarbeidere - de er vel og merke flinke *sammen* med førskolelærerne. Barne- og ungdomsfagarbeideren og førskolelæreren vil ofte kunne utfylle hverandre på en god måte. Jeg vil imidlertid ikke gi disse 18- til 20-årige fagarbeiderne aleneansvar for barnegrupper med små barn, jeg synes rett og slett at det høres risikabelt ut. Foreldrene har virkelig en grunn til å bekymre seg dersom de må sende barna sine til en barnehage uten en utdannet førskolelærer.

Frykter A- og B-barnehager

Bae mener regjeringen demonstrerer liten respekt for foreldrene til barnehagebarn. Hun ser for seg at i verste fall vil vi kunne få A- og B-barnehager her i landet, der de mest ressurssterke foreldrene organiserer og betaler for A-barnehager bemannet med kvalifiserte førskolelærere, mens de offentlige B-barnehagene fylles opp med ufaglærte. De mest ressurssterke foreldrene vil være villige til å betale kvalifiserte førskolelærere bedre enn det kommunene vil være villige til, slik at de offentlige barnehagene vil kunne bli tappet for førskolelærere.

Vi vil kunne få «amerikanske tilstander», frykter Bae. Nasjonal styring av barnehage-

sektoren finnes ikke i USA, delstatene kan gjøre omtrent som de vil.

– Det er noe slikt vi kan stå overfor her til lands også, sier hun. - Hvis vi fjerner de nasjonale kravene og lar kommunene sørge for en «tilstrekkelig» eller «tilfredsstillende» pedagogisk bemanning, vil vi kunne få et økende klaseskille innen barnehagesektoren.

Det er de nasjonale kravene som utgjør garantien for kvaliteten i barnehagen, og derfor må kravene om *førskolelærerutdanning* inn i lovteksten. I motsatt fall vil BFD og de statlige myndighetene i praksis abdisere, gå av.

– Spørsmålet er, når myndighetene nå åpner for å oppheve kravene til en bestemt fagutdanning, om de også velger en unnvikende og passiv rolle i forhold til å sikre pedagogisk kvalitet i barnehagen? Jeg spør: Er det virkelig dette BFD og statlige myndigheter vil?

– Vi må være forsiktige med å sammenligne barnevernsinstitusjoner og barnehager fordi de to er forskjellige ting, sier Bae, - men jeg synes det er tankevekkende at Befring-rapporten så entydig sannsynliggjør at de overgrepene og den omsorgssvikten som skjedde, skyldtes personalets manglende pedagogiske kvalifikasjoner og gamle tradisjoner med vekt på straff. Det må da være noe å lære av dette?

Bae understreker at når hun trekker denne sammenligningen mellom de forholdene som framkommer i Befring-rapporten og framtidens barnehage, er årsaken det hun mener er myndighetenes ansvar for å garantere barn *kvalifisert* omsorg både i barnehagen og i andre offentlige institusjoner.

– Foreldrene må kunne stole på at offentlige myndigheter tar ansvaret for barns livskvalitet i institusjoner utenfor familien. Det er ikke et betryggende signal BFD og regjeringen sender til barnefamiliene når de foreslår å la kommunene få avgjøre den pedagogiske kompetansen hos de ansatte, ut fra kommuneøkonomi og politisk grunnlag.

Bae synes det er svært positivt at lovforlaget inneholder formuleringer om barns medbestemmelse. Hvordan formuleringene skal tolkes, blir muligens med tiden en oppgave fagfolk ved høgskolene vil få utrede, blant annet og ikke minst med utgangspunkt i FNs barnekonvensjon.

– Det som imidlertid er et stort spørsmål, er om en oppfølging av Barnekonvensjonen lar seg gjennomføre dersom mange av dem som arbeider i barnehagen ikke har en utdanningsbakgrunn som har lært dem å se og møte barn som subjekter, sier Bae.

Barneombudet: Førskolelærere en forutsetning

Barneombudet mener det er en forutsetning at styrer av barnehagen har førskolelærerutdanning for å sikre at barnehagens mål blir oppnådd.

Når det gjelder barnehagepersonalet for øvrig sier barneombud Reidar Hjermann i Barneombudets høringsuttalelse til forslag til barnehagelov at: «Bemanningen skal bestå av førskolelærere og annet egnet personale. ... Likeverdig med førskolelærerutdanning er annen treårig pedagogisk utdanning på høgsolenivå med tillegg av ett års (60 studiepoeng) videreutdanning i barnehagepedagogikk.»

Barneombudet vil også ha inn i forskriften for barnehagen at det skal være «en førskolelærer per 10 - 14 barn som er til stede samtidig». En slik bestemmelse finnes også i dag.

Barneombudet er klar når det gjelder utdanningskravet for styrere og pedagogiske ledere «fordi

det vil sikre barna det beste pedagogiske tilbudet og være det klart beste alternativet for å sikre at alle andre bestemmelser i barnehageloven blir en del av det daglige arbeidet».

Ombudet mener arealnormkravet må opprettholdes. Om den kristne formålsparagrafen het er det i høringssvaret forholdsvis kort: «En viktig oppgave for både barnehage og skole er å bygge et flerkulturelt fellesskap med aksept og likeverd. Barneombudet finner det ikke hensiktsmessig å forankre dette viktige arbeidet i en stadfestelse av en kristen formålsparagraf.» Barneombudet finner rammen «kristne grunnverdier» for snevre i forhold til det ombudet kaller «de grunnleggende verdiene i vårt samfunn».

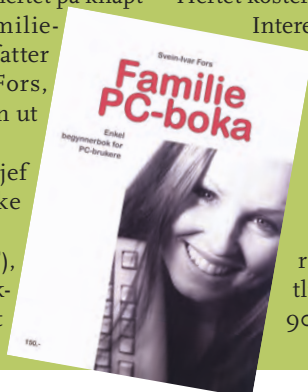
Barneombud Reidar Hjermann sier at førskolelærere trengs for å sikre barna det beste pedagogiske tilbudet.

(Copyright: Barneombudet)

Barnehage- PC-boka

Nei, den heter ikke det, faktisk heter dette heftet på knapt 100 sider «Familie-PC-boka». Forfatter er Svein-Ivar Fors, som har gitt den ut på eget forlag.

Fors er fagsjef i Den Norske Fagpresses Forening (DNFF), tidligere redaktør for bladet

Hjemme-PC. Når vi gir dette heftet omtale så vidt det er, er det fordi vi tror det vil kunne være til nytte for styrere i en tid da styrerrollen blir mer og mer preget av administrativt arbeid. Heftet koster 150 kroner.

Interesserte kan bestille ved å skrive til: Granholt, postboks 323, 1372 Asker, eller e-post til: post@m-i.no.

Du kan også ringe Fors, tlf. 24 14 61 07, 90 03 13 90.

Barn-Nett

- En enklere hverdag
- Mer tid til det som er viktig
- Gode rutiner for Helse, Miljø og Sikkerhet

styrerassistenten

Et administrasjonsprogram for styrere i barnehager

Barn-Nett as
6893 Vik i Sogn
Tlf: 57 69 50 61
Fax: 57 69 57 90
hilde@barn-nett.com

www.barn-nett.no

Rammeplanen og barnehagen som dannelsesarena

Barnehagens tilnærminger til barn, læring og danning kan være verdt å studere i tilknytning til diskusjonen om skolens mål og oppgaver, skriver Frode Søbstad. I dette innlegget om hvordan en ny rammeplan for barnehagen bør se ut, vektlegger han både lærings- og dannelsesaspektet.

Av Frode Søbstad

En ny barnehagelov og en ny rammeplan for barnehagen skal være på plass fra 1. januar 2006. Til hjelp i arbeidet med revisjon av planen har Barne- og familiedepartementet (BFD) nedsatt en arbeidsgruppe ledet av professor Thomas Moser ved Høgskolen i Vestfold (se s. 12). Arbeidsgruppens innstilling vil foreligge til sommeren.

Mandatet til denne arbeidsgruppen ble offentlig gjort tidlig i november 2004. Det forventes at den nye rammeplanen skal være mer kortfattet, men det er en mulighet for å utvikle temahefter og annet utfyllende materiell. Den nye rammeplanen skal videreføre de sentrale prinsippene i dagens plan. Det betyr blant annet at den skal legge et grunnlag for planlegging, gjennomføring og vurdering av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Det helhetlige synet på læring skal opprettholdes og planen skal både ha mål for hverdagslivets samspill og for kultur og fag.

Innholdet i mandatet følger klart opp de rådene som BFD fikk fra en arbeidsgruppe som i månedsskiftet august/september 2004 kom med innspill om prinsipper for revisjon av rammeplanen. Det er positivt at BFD har fulgt opp dette innspillet slik vi ser det i mandatet til gruppen Moser leder. At det er grunnleggende enighet om de sentrale prinsippene for hvordan barnehagene skal arbeide med innholdet er svært viktig. I en tid med mange moteretninger i pedagogikken og med store endringer i samfunnet og i barnehagenes rammebetingelser, er det bra at hovedlinjene i barnehagens pedagogikk ligger fast. Det betyr ikke fastfrysing av en

gammeldags pedagogikk! Jeg har tro på at rammeplanen på en god måte vil bli fornyet og tilpasset de pedagogiske utfordringene vi står overfor. Hvor omfattende en revidert plan skal være, kan selvsagt diskuteres. Det kan se ut som om alle er enige om at dagens plan på 139 sider er for svær. Samtidig er det en rekke grupper som synes at omtalen av deres hjertesaker i dagens plan er for liten! Jeg tror vi må ha en kortfattet plan, gjerne på rundt 30 sider. Men den må ikke bli så kortfattet at den blir intetsigende og generell. Den svenske planen for førskolen fra 1998 er farlig nær et for høyt generaliseringsnivå. Her kan alternativet med utfyllende didaktisk stoff i idéhefter være aktuell. Noen er tydeligvis prinsipielle motstandere av slike hefter. Det hele handler jo imidlertid om innholdet i disse heftene og hvordan de er tenkt brukt. Noen kokebøker kan det i alle fall ikke være snakk om. Heller kan slike hefter være kunnskapskilder, for eksempel om oppvekst i et flerkulturelt samfunn, likestilling mellom kjønnene eller nyere forskning om lek og små barn i barnehagen. Ved å sette fokus på nyere forskning og debatt kan slike hefter bli kilder til diskusjon og refleksjon i barnehagene og derigjennom bidra til en enda bedre pedagogisk praksis.

Barnehagen som arena for danning

Det pedagogiske grunnsynet i rammeplanen bør etter min mening beholdes i hovedsak. Særlig gjelder dette synet på barn og barndom. Formuleringene om et helhetssyn på barnet, at barnet betraktes som aktivt og utforskende, er verdt å vektlegge også i dag. En nærmere analyse av rammeplanenes syn på

barn vil vise at dette synet i stor grad passer inn i beskrivelsen av det moderne barndomsbarnet. Et slikt barn er robust og motstandsdyktig og preget av kulturell, sosial og personlig kompetanse. Nå vil det aldri være tale om at et barn enten er hjelpeløst eller kompetent, det er alltid tale om grader og tendenser (Sommer 2003). Alt er relativt, også når det gjelder små mennesker. Rammeplanens syn på barnet legger vekt på barnets nysgjerrighet og aktivitet, og på at barn lærer gjennom samspill. Her vil barnets selvoppfatning være avgjørende for videre lære- og livslyst senere i livet. Derfor er respekt og anerkjennelse av hvert enkelt barn grunnleggende i barnehagen.

Det er viktig at vi ikke får formuleringer i barnehagelov, i forskrifter og i læreplaner som ikke reflekterer dagens syn på barn og læreprosesser i barnehagen. Et fokus på omsorg, utvikling, aktivitet, mål og fleksibilitet er ikke feil i seg selv, men slike ord gir mer assosiasjoner til perspektiver som var sentrale for flere tiår siden. Det betyr selvsagt ikke at for eksempel omsorg ikke er inkludert i barnehagens dagligliv, men i stedet for å være opptatt av at voksne skal gi barn omsorg vil vi heller se på gjensidighet i omsorgen. Særlig bør vi se mer på omsorgen barn kan gi hverandre. Studier av de minste barna viser utrolig mye spennende samspill, omsorg, empati og kulturskaping blant dem. Vi må starte der, med den kompetansen og grunnholdningen de minste barna har til hverandre og til verden rundt seg.

Her berører vi et sentralt aspekt ved det innspillet arbeidsgruppen som utreder barnehagekvalitet la fram for BFD tidlig høsten 2004. Gruppen foreslo at det vide lærings-

begrepet i barnehagen beholdes og at prinsippet om livslang læring legges til grunn for barnehagens virksomhet. Det er her dannelsesbegrepet kommer inn. I sitt innspill til ny barnehagelov foreslo arbeidsgruppen at barnehagen skal «bistå barna i deres dannelsesprosess og på den måten skape et godt grunnlag for livslang læring og aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn» (*Innspill om ny barnehagelov 2004*, s.18). Dette innspillet ble ignorert av BFD. Hva er så danning? Arbeidsgruppa beskriver danning som en kontinuerlig og personlig prosess som med utgangspunkt i dagliglivet handler om å få et aktivt og bevisst forhold til omgivelsene. På denne måten skapes hos hver enkelt en ballast av kunnskap, innsikt, selvstendighet og evne til etisk tenkning og handling. Dette er grunnlaget for et meningsfullt liv og for demokratiske prosesser i vårt samfunn. Er dette bare fine formuleringer, eller kan de få betydning for det praktiske arbeidet i barnehagen?

Dinosaureksemplet

Hvis barnehagen betraktes som en arena for danning, så må hvert barn og hele barnehagen stå i en aktiv vekselvirkning med omgivelsene. Det betyr mange turer ut i naturen, til biblioteket og

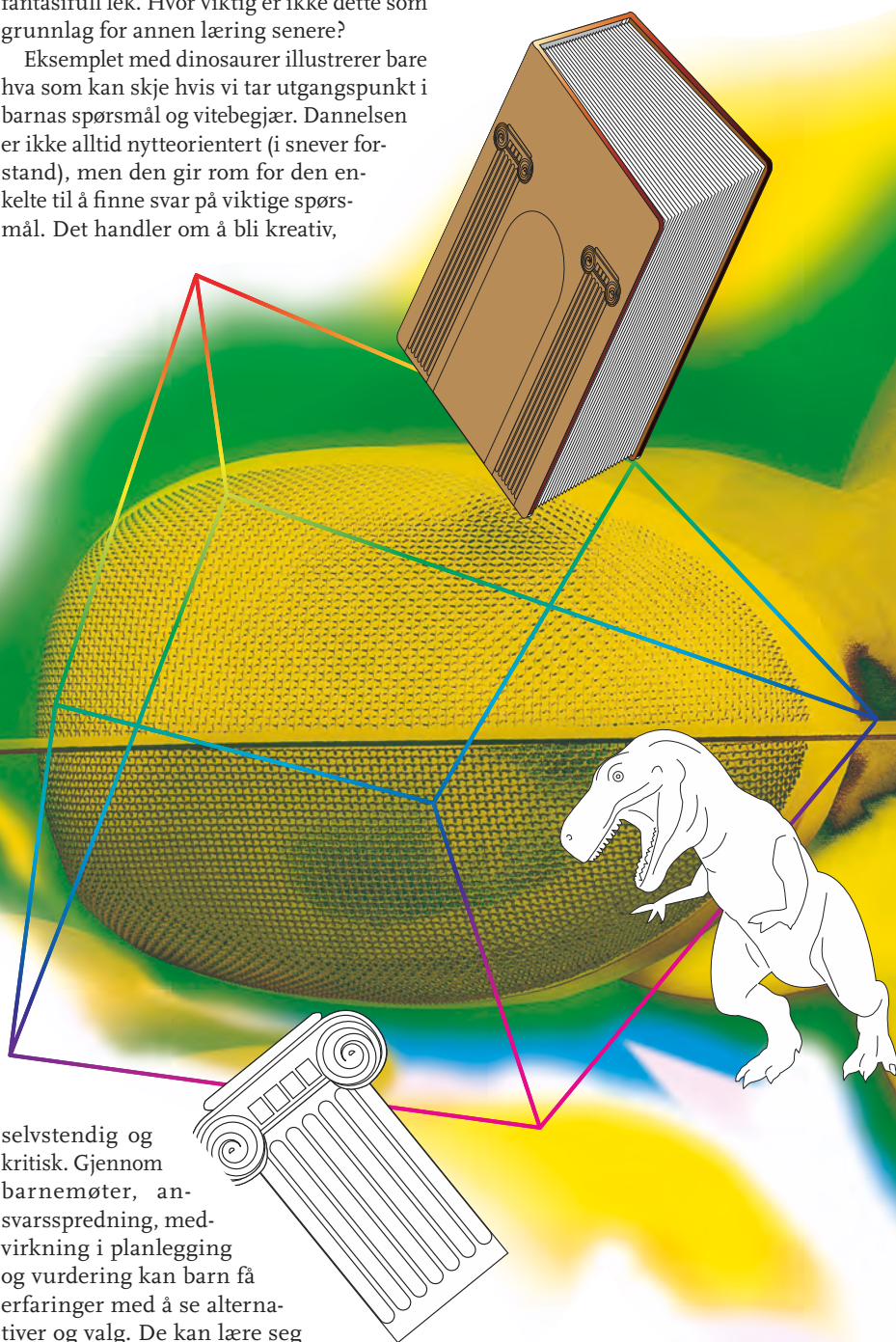
andre kulturinstitusjoner i nærmiljøet. Gjennom å spille på barns nysgjerrighet og vitebegjær kan de selv få erfaringer i miljøet. I tillegg kan de få hjelp gjennom internett og gjennom dialoger med andre barn og med voksne. Men utgangspunktet er ikke alle svarene voksne har så lyst til å gi barna, men de spørsmålene barna selv stiller.

Vi voksne undrer oss av og til over barns voldsomme interesse for dinosaurer og de animerte filmene med fortidsuhyrer i storfilmer fra Hollywood. Det synes som om barn med skrekkblandet fryd interesserer seg for disse kjempesvære fortidsdyrene. De lærer seg ytre mål, de lærer seg avanserte latinske navn på dem, og i fantasien og leken kan slike dyr spille en stor rolle. Er dette nyttig kunnskap? Ville voksne lagt så stor vekt på dinosaurer i et naturfagpensum? Neppe. Men

hvis barna lar seg fascinere av dinosaurer og lærer en masse om dem, så er det i alle fall sikkert at de har opplevd at voksne har respektet deres motivasjon og interesse, de har lært seg hvordan de kan skaffe seg kunnskap, og de har hatt læringsglede gjennom å mestre en ny innsikt og bruke den, blant annet i fantasifull lek. Hvor viktig er ikke dette som grunnlag for annen læring senere?

Eksemplet med dinosaurer illustrerer bare hva som kan skje hvis vi tar utgangspunkt i barnas spørsmål og vitebegjær. Dannelsen er ikke alltid nytteorientert (i snever forstand), men den gir rom for den enkelte til å finne svar på viktige spørsmål. Det handler om å bli kreativ,

selvstendig og kritisk. Gjennom barnemøter, ansvarsspredning, medvirkning i planlegging og vurdering kan barn få erfaringer med å se alternativer og valg. De kan lære seg noe om hva som er mulig og hva som ikke er mulig å forandre. På den

måten får de en demokratisk oppdragelse, de dannes til ansvarlige og dannede medborgere i samfunnet. Danningsprosessen har ingen slutt, den varer livet ut. I Rammeplan for barnehagen må vi ikke ha for mange fasttømrede innholdsbestemmelser. Vi må la lokale forhold og individuelle interesser hos barna få plass i barnehagens indre liv. Dannelse er et gammelt ord med lange tradisjoner i filosofisk og pedagogisk debatt. Det hadde vært fint om barnehagen kunne gi dette innholdsrike begrepet en renessanse!

Mer vekt på uteliv

Vi har sett en sterk oppblomstring av natur- og friluftsbarnehager de siste årene. Ikke minst bevisste og ressurssterke foreldre vil ha barna sine inn i slike barnehager. Vi har også sett at både barn og foreldre i vanlige barnehager er svært opptatt av å gå på tur og å være mye ute (Søbstad 2004). Dagens rammeplan poengterer verdien av å lære ute i naturen, av utelek og friluftsliv året rundt. Rammeplanen understreker friluftsliv og naturopplevelser som viktige for barnets totale utvikling. Disse perspektivene er godt fulgt opp av mange barnehager i de siste ti årene. Vi ser opplegg med faste turdager, barnehageavdelinger som roterer om å være ute hele dagen og inne på avdeling andre dager i uka, slik at barnehagen kan ha en ekstra avdeling og utnytte kapasiteten bedre.

En ny rammeplan må utdype og tydeliggjøre de fysisk/motoriske, etiske, estetiske og opplevelsesmessige sidene ved naturopplevelser og friluftsliv. Vi trenger også mer kunnskap om hvordan barn lærer ute i naturen. I tillegg trenger vi forskrifter og idéhefter som kan gi en faglig støtte til de som vil etablere natur- og friluftsbarnehager.

En av føringene som BFD har gitt arbeidsgruppen som skal revidere rammeplanen er et mandat som blant annet handler om å gi samiske barn et tilpasset barnehagetilbud. Da den første rammeplanen ble laget var det ikke mulig å få integrert de samiske perspektivene inn i de ulike kapitlene. Det ble et eget kapittel som omhandlet samisk språk og kultur. Som medlem av Barnehageutvalget som kom med det første forslaget til rammeplan i 1992 har jeg mens vi arbeidet med forslaget,

«Det pedagogiske grunnsynet i rammeplanen bør... beholdes.... Særlig gjelder dette synet på barn og barndom.»

og ved en rekke anledninger senere, beklaget dette. Nå er tiden inne til at vi i Norge, slik de gjør det i New Zealand, innarbeider urbefolkningens tradisjoner, språk og verdier i den generelle planen. I praksis betyr dette at majoriteten av norske barn blant annet får lære noe om samisk språk og kultur. Da er sjansen stor for at nettopp forholdet til dyr, natur og kultur vil stå sentralt. Hvis barnehagen sterkere kan reflektere den samiske kulturarven tror jeg nettopp av de dypere sidene ved natur og friluftsliv kan komme fram. Det vil berike en pedagogisk plan for alle norske barnehagebarn.

Bedre samarbeid med skolen

Tradisjonelt har barnehage og skole ulike pedagogiske røtter. I kontrast til en autoritær, elitistisk og kunnskapsrettet skole vokste det fram en institusjon som hadde et pedagogisk symbolspråk med inspirasjonskilder fra natur og familie. Ut fra et romantisk ideal om en barndom levd i nær tilknytning til naturen, ble barna betraktet som planter som skulle stelles og få mye varme, samtidig som de kunne vokse fritt gjennom blant annet lek. I dag ser vi rundt om i verden en klar utvikling i retning av at pedagogiske tiltak for barn under skolealder akademiseres. I debatten om svake faglige prestasjoner hos norske skolelever i sentrale fag har selvsagt ropet om leseopplæring i barnehagen og mer disiplin kommet fram. Det er neppe grunn til å betvile at presset mot barnehagen i retning av mer strukturert læring og testing vil komme fra ivrige, men ikke alltid innsiktsfulle politikere. Vi har i de siste årene sett fra politikere og forskere i høgskolesektoren en tendens til å forklare et svakere faglig nivå i skolen med at flere førskolelærerne arbeider i skolen og at leken får for stor plass. Dette er ikke dokumentert tilfredsstillende. Det finnes argumenter for at en mer lekbetont og sosialt bevisst tilnærming til det faglige kan

gi vel så gode resultater som ropene om mer disiplin og pugg i skolen. Vi må hele tiden spørre: Hva slags skole og hva slags samfunn ønsker vi? Hva slags kunnskaper, ferdigheter og holdninger må vi møte utfordringene i framtidssamfunnet med? Jeg er i tvil om en snever, gammeldags og livsfjern matematikk er ett av svarene. Kanskje elevene trenger mer statistikk? Kanskje de estetiske sidene ved matematikken kan dyrkes mer? Kan det være mer praktiske aspekter ved matematikk som kan utnyttes bedre? Men dette vil neppe PISA-undersøkelsene (PISA = Programme for International Student Assessment) i de nærmeste årene bry seg særlig om. Vi må derfor stille mer grunnleggende spørsmål om skolens mål og oppgaver. I denne sammenhengen kan barnehagens tilnærming til barn, læring og dannelse være verdt å vurdere.

Handler et bedre samarbeid mellom barnehage og skole bare om at det gode ved barnehagen skal få større innpass i skolen? Selvsagt ikke. En systematisk undervisning, mer vekt på leseglede og lek med grunnleggende matematiske begreper, kan gjøre hverdagslivet i barnehagen morsommere og mer interessant for barna. Da kan vi starte med barnas spørsmål og problemstillinger. Mange av dem kan egne seg godt også for en mer strukturert læring av sentrale begreper og innsikter i språk og matematikk. Tall- og bokstavvegringen i barnehagen har vært uheldig, men er heldigvis på retur i dag. Tema- og prosjektarbeid er også arbeidsmåter som skole og barnehage kan bruke med større hell. Her kan barnehager og skoler som er samlokalisert i mange nærmiljøer utnytte muligheter som i dag ikke benyttes fullt ut.

Det som er sørgelig er at revisjonen av læreplanverket for den tiårige grunnskolen pågikk høsten 2004 uten at det ble lagt opp til et samarbeid mellom BFD og Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD). Når de to departementene omtrent samtidig arbeider med læreplanrevisjoner er det merkelig at man ikke har prøvd å se en sammenheng i planarbeidet. Helst skulle vi hatt en helhetlig plantenkning for aldergruppen null til 24 år! Men nå ser det altså ut til at enda en

«Er det moderniseringsministeren eller barnehagekompetansen ...som vinner fram...?»

mulighet for samordning og samarbeid mellom barnehage og skole på læreplansiden er skuslet bort.

Hvordan blir den nye rammeplanen?

Vi er inne i et spennende og viktig år for barnehagen. Hvordan blir den nye barnehageloven? Er det moderniseringsministeren eller barnehagekompetansen ute i barnehagene og på høyskolene som vinner fram med sitt syn? Får vi en vellykket revisjon av rammeplanen?

Personlig har jeg tillit til at barnehagefaglige argumenter på sikt nødvendigvis må vinne fram, ikke minst fordi norske foreldre er opptatt av kvalitet i barnehagen. En revidert rammeplan kan bli et godt hjelpemiddel i arbeidet med å fremme kvalitet i barnehagen og gi framtidige barnehagebarn en morsom og meningsfull tilværelse i barnehagen. Dersom vi i større grad ser på barnehagen som en dannelsesarena, må kompetansen hos de ansatte komme mer i fokus. Vi dannes gjen-

Frode Søbstad er professor i førskolepedagogikk ved Dronning Mauds Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning, Trondheim.

Han var medlem av Barnehageutvalget som utarbeidet forslaget til rammeplan for barnehagen i 1992, og han leder Arbeidsgruppen om kvalitet i barnehagen, nedsatt av BFD. Gruppens innstilling skal foreligge 1. mars.

(Foto: Rune Petter Ness)

nom dialoger med kolleger og gjennom møter med barna. La oss håpe at de som har makt og myndighet over lovgiving og planarbeid bruker grasrotas barnehageengasjement på en konstruktiv måte i de avgjørelsene vi står overfor i de neste månedene.

Litteratur

- Innspill om ny barnehagelov (2004), Oslo: BFD.
Arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagen.
Innspill til departementets arbeid med revidering av Rammeplan for barnehagen (2004), Oslo: BFD.
Arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagen.
Rammeplan for barnehagen. Q-0903 B. Oslo: BFD.
Sommer, D. (2003) Barndomspsykologi. København: Hans Reitzels Forlag.
Søbstad, F. (2004) Mot stadig nye mål ... Tredje rapport fra prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten». Trondheim: DMMHs publikasjonsserie nr.1/04.

Likestillingsombudet advarer

– Jeg vil sterkt advare mot enhver endring som medfører at kvalitetskravene svekkes når det gjelder utdanningskrav til de ansatte, sier likestillingsombud Kristin Mile.

Likestillingsombudet har uttalt seg om regjeringens forslag til ny barnehagelov, og ombudet påpeker i sin høringsuttalelse at barnehagen er en svært viktig institusjon i et likestillingsperspektiv, til og med kanskje det viktigste vi har.

Likestillingsombud Kristin Mile sier videre at samtidig som barnehagen er en viktig kvinnearbeidsplass, må også menn stimuleres til å søke seg til barnehagen som arbeidsplass, og da må barnehagen ikke tape status- og lønnsmessig i forhold til sammenlignbare mannsdominerte yrker.

– Videre er barnehagene viktige for barns læring og utvikling av sosial kompetanse. Kvalitetskravene til barnehagen må imidlertid opprettholdes om alle disse hensynene skal kunne ivaretas, uttaler Mile, som går imot å innføre flere barn per voksen i barnehagen og å svekke arealnormen. – Dette er nødvendig for at småbarnsforeldre fortsatt skal føle seg trygge på at barna har

det bra mens de er på jobb, og for at kvinnedominererte yrkesgrupper ikke skal miste status og sakke akterut lønnsmessig. Det er viktig for at man skal kunne rekruttere flere menn til barnehagen, og det er viktig for at arbeidet med likestilling i barnehagen kan videreføres og styrkes. Her er man avhengig av høyt kvalifiserte pedagoger.

Mile mener videre at barnehagens kristne formålsparagraf vil harmonere dårlig med en foreslått lov mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion, og så videre. Hun råder Barne- og familiedepartementet til å gjøre formålsparagrafen religions- og livssynsnøytral, men ikke verdinøytral.

Likestillingsombud Kristin Mile vil ha høyt kvalifiserte pedagoger i barnehagen.

(Copyright: Likestillingsombudet)

Rammeplan og kvalitetsdebatt

Legges BFDs dokument «Den gode barnehagen – Kvalitetsutvikling 2001 – 2003» til grunn, bør den nye rammeplanen gi klarere kvalitetsretningslinjer for den pedagogiske virksomheten enn hva som er tilfelle i dag, skriver forfatterne, hvorav den ene leder gruppen som skal revidere rammeplanen.

Av Thomas Moser og Mari Pettersvold

I Stortingsmelding nr. 27 (1999-2000) blir det fastslått at alle barnehager skal ha kvalitetssystemer. Kvalitet har en fremtredende stilling i høringsnotatet om ny barnehagelov (Barne- og familiedepartementet, BFD, 2004) og vil dermed også bli et sentralt spørsmål for gruppen som arbeider med revisjon av rammeplanen. Kvalitet har nærmest blitt et mantra i dagens utdannings- og oppvekstdiskusjon. Det er fare for at kvalitetsbegrepet kan bli utvasket, en floskel, i forbindelse med pedagogisk handling. Hva mener man egentlig konkret når man snakker om kvalitet i barnehagen, og hvilken betydning kan dette ha for rammeplanrevisjonen? Spørsmålet drøftes i denne artikkelen.

Det foreligger mange bidrag som belyser grunnleggende aspekter ved kvalitet i barnehagen (for eksempel Borge 1995; Kärby 1997; Pettersen 2002; Sandve 2001; Sheridan & Pramling Samuelsson 2000; Søbstad 2004; Aanderaa & Halvorsen 2001). Vi oppsummerer vår kvalitetsforståelse som følger:

- Kvalitet er for det første et beskrivende begrep som forteller om de spesifikke eller typiske egenskapene ved et objekt.
- For det andre er kvalitet et normativt begrep som bygger på verdivalg og som tilslutt utsagn om «graden av godhet».
- Kvalitet er et relasjonelt begrep som alltid

må konkretiseres i forhold til noe (kriterier, verdier).

- Kvalitet er et dynamisk begrep som endrer seg over tid og som på samme tidspunkt kan ha ulike betydninger for forskjellige samfunnsgrupper og kulturer.
- Det må forhandles om hva kvalitet egentlig er når det gjelder innhold, kriterier og metoder for kvalitetsvurdering.

I forbindelse med det sistnevnte punkt kan det blant annet stilles spørsmål om hvem de viktigste forhandlere i en kvalitetsdiskusjon for barnehagen egentlig er. Er det politikere, byråkrater, offentlig sektor, næringslivet, forskere, førskolelærerutdannere, barnehageeiere, personale, foreldre eller kanskje til og med barna selv?

Perspektivet

På et overordnet plan er det ifølge Sheridan og Pramling Samuelsson (2000, s. 114f) mulig å betrakte kvalitet i barnehagen ut fra to perspektiver: Et mer samfunns- og kulturelt orientert perspektiv på den ene siden og et mer pedagogisk perspektiv med fokus på barns læring og utvikling på den andre. I et samfunnsperspektiv vil for eksempel fornøyd foreldre, altså en brukerstyrt kvalitet, være et viktig premiss for å forstå hva god kvalitet er. Det er ikke nødvendigvis sammenfallende med det pedagogiske personals kvalitetsperspektiv. Kvalitetsbegrepet

kan således både praktiseres og forstås forskjellig avhengig av perspektivet. Dersom kun en av de nevnte partenes perspektiv blir dominerende kan man falle i to «grøfter»: Brukersuverenitetens grøft og profesjonssuverenitetens. Begge er like uønskede, spesielt når viljen til eller forutsetningene for å innta den andres perspektiv mangler.

Det kan tenkes at barnehagen befinner seg i en «klemme» mellom to ulike perspektiver på kvalitet: Samfunnsperspektivet, herunder også brukerperspektivet, og det pedagogiske perspektivet. Det betyr ikke at de to perspektiver utelukker hverandre helt og heller ikke at de bør være identiske.

I de seinere årene har den kvalitetsforståelsen som kan sies å være preget av modernismens tro på objektiv sannhet blitt kritisert. Kritikken består blant annet i at denne forståelsen gir inntrykk av kvalitet som noe målbart, men ikke nødvendigvis som noe som skaper mening (Dahlberg, Moss og Pence 2002). Modernismens kvalitetsbegrep kan sies å være tappet for innhold fordi det ikke har oppstått i direkte dialog mellom aktørene.

En helt sentral aktør i de meningsskapende prosessene bør være barna i barnehagen, hevder Dahlberg, Moss og Pence (2002). De hevder at i modernismens kvalitetsbegrep framkommer det et syn på barn som ikke rommer barnet som subjekt- og meningsskapende aktører. Dette betyr at dialogen, refleksjonen, inkludering av forskjellighet, subjektivitet og mangfold verdsettes og at slike prosesser må spille en sentral rolle, side om side med de såkalte modernistiske framgangsmåtene som forholder seg til en ytre kvalitetsforståelse.

Vårt synspunkt er at dette er et postmoderne bidrag til en utvidet kvalitetsforståelse,

«Det ble avsatt få midler til implementering og evaluering av vår første rammeplan. Det er en forklaring på at det finnes lite forskning relatert til... konsekvenser og kvalitet... »

men som verken bør eller kan erstatte den omtalte modernistiske kvalitetsforståelsen. Dette kan også betraktes som en konsekvens av at det alltid vil være nokså forskjellige perspektiver på kvalitet, og en utvidelse av kvalitetsforståelsen kan være et viktig supplement til et lite entydig kvalitetsbegrep. Denne konklusjonen framkommer også av OECDs rapport «Starting Strong» (OECD, 2001, s. 63).

Hva kan kvalitet være?

Barnehagens kvalitet forstått som godhet og verdi, er et meget sammensatt, komplekst og heterogent fenomen. Kvaliteten kan

- relateres til struktur-, prosess- og resultatnivå (en kjent inndeling som vi her ikke har gått nærmere inn på, men som fortsatt har gyldighet og relevans),
- diskuteres ut fra ulike voksegrupper (foreldre, personale, politikere, forskere) og barnas ståsted, og bør forstås i både et omsorgs og i et lærings- og utviklingsperspektiv,
- arbeides med i et deskriptivt (statistisk, fenomenologisk), et forklarende (statistisk; fenomenologisk) og et kritisk perspektiv (dekonstruksjon; diskursanalyse),
- ses på i et individuelt (individuelle læringsmål og kompetanseområder) og i et sosiokulturelt perspektiv (likestilling, flerkulturalitet, inklusjon og eksklusjon, sosial arv), og bør betraktes som sammensatt av både aktørenes menings- og subjektskaping samt ytre forventninger som til et bestemt tidspunkt og av bestemte grupper oppfattes som gitt på forhånd,
- ikke diskuteres og skapes uten en klar relasjon til grunnleggende verdier og verdivalg og etiske overveielser.

Vil man akseptere et slik komplekst og helhetlig syn på kvalitet, medfører dette blant annet store krav til utforming av den nye rammeplanen.

Rammeplanen fra 1995 og kvalitet

Det ble avsatt få midler til implementering og evaluering av vår første rammeplan. Det er en forklaring på at det finnes lite forskning relatert til rammeplanens konsekvenser, også med tanke på kvalitet (se for eksempel Guldbrandsen, Johansson & Dyblie Nielsen

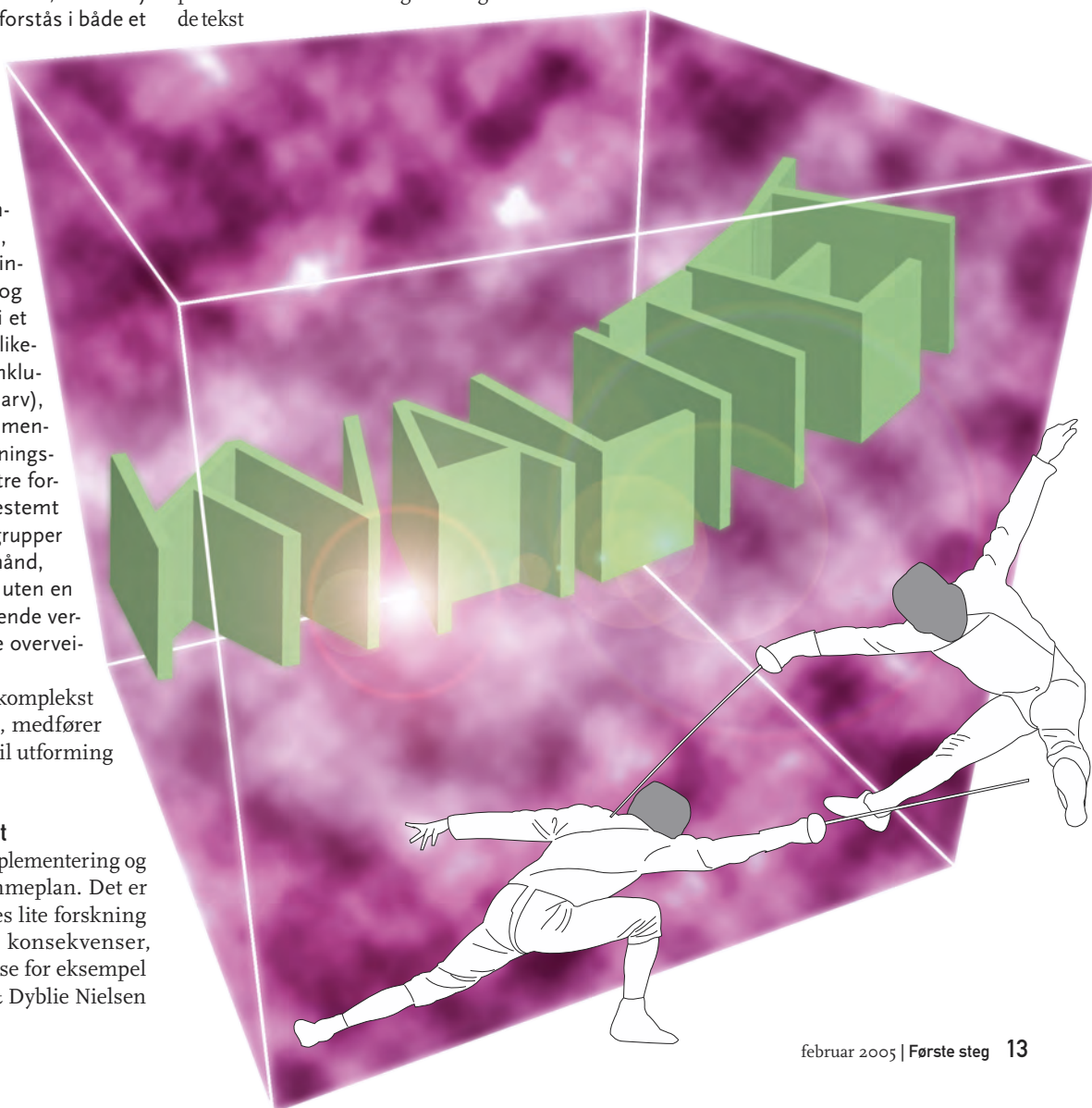
2002). Med bakgrunn i det manglende kunnskapsgrunnlaget uttrykker Unni Bleken i et intervju med Barnehagefolk en krass kritikk av grunnlaget for å revidere rammeplanen nå (Pettersen 2004).

Som et eksempel på manglende kvalifisert informasjon kan det nevnes at et søk med søkebegrep «rammeplan» og «barnehage» i databasen BIBSYS kun fører til 12 treff (disse 12 dokumentene omfatter imidlertid ikke alle publikasjoner om rammeplanen som var kjent for oss fra før). Likevel finnes det spennende bidrag som kaster lys på interessante aspekter av rammeplanens betydning for barnehagens praksis. Eksempelvis kan det nevnes Alvestad (2001 2004a, b), Jacobsen (2002), Retvedt, Skoug & Aasen (1999) og Søbstad (1998). Vi vet noe om implementeringen (Retvedt et al. 1998), noe om rammeplanen som dokument og meningsdannende tekst

Professor Thomas Moser leder gruppen som skal revidere rammeplanen. Her skriver han på egne vegne, ikke på vegne av gruppen. Han er blant annet tilknyttet Barnehagesenteret, Senter for samarbeid om barnehageutvikling, ved Høgskolen i Vestfold. Høgskolelektor Mari Pettersvold er leder for Barnehagesenteret.

(Begge fotografier: Morten Rakke, Scanpix)

(Jacobsen, 2002), noe om dens betydning i planleggingssammenheng (Alvestad, 2001, 2004 a, b), og planens generelle og spesifikke betydning i et didaktisk perspektiv (Strand 1996, Søbstad 1995). Til tross for disse og noen få andre bidrag må det sies at rammeplan ikke har blitt evaluert i et mer omfattende kvalitetsperspektiv. Vi vet ikke særlig meget om planens faktiske betydning for kvaliteten på det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Planen i seg selv legger heller ikke opp til entydige kvalitetskriterier, til tross for et høyt ambisjonsnivå som kommer til uttrykk i over 120 identifiserbare målformuleringer (Jacobsen, 2002).

Det blir også tydelig at rammeplanen er skrevet i en tid da begrepet kvalitet ikke var utsatt for dagens ekstensive bruk. Selv om rammeplanen også i stor grad handler om kvalitet forekommer begrepet ikke særlig hyppig. I kortversjonens 40 tekstsider kan man telle begrepet 10 ganger (BFD, 1996, Q-0917 B). (Den lengre originalversjonen viste seg ikke søkbar i elektronisk form.).

På BFDs hjemmeside (uten år) finner man imidlertid dokumentet Q-1029 «Den gode barnehagen - Kvalitetsutvikling 2001-2003» der det sies følgende: «Kvalitet handler om hva man gjør og hvordan man gjør det – på alle nivåer i barnehagesektoren. Norske barnehager holder i dag høy kvalitet. Med «Den gode barnehagen» iverksettes en samlet og målrettet innsats for å opprettholde og videreutvikle kvaliteten.» Teksten gir en klar indikasjon for BFDs kvalitetsforståelse. BFD presiserer videre at de overordnede rammene ivaretar noen av kvalitetsforutsetningene, men at gode rammebetingelser alene ikke kan sikre kvaliteten i barnehagene. BFD antar at det finnes store lokale variasjoner i vurderingen av hva som er kvalitet og kvalitets-satsing må derfor tilpasses både overordnede rammer og lokale forhold og behov.

BFD (ibid.) henviser også til at «For å lykkes med en kvalitetssatsing, vil det likevel ikke være tilstrekkelig å fokusere på best mulig rammebetingelser og klare kvalitetskriterier alene. En kvalitetssatsing må legges opp som en integrert del av den daglige virksomheten og ikke 'på siden av' annet arbeid i barnehagen.» Videre presiseres det: «Innenfor rammene av kvalitetssatsingen må den enkelte barnehage, enten den er privat eller kommunal, kunne utvikle kvalitet ut fra sine forutsetninger. Kvalitet skapes i samspillet mellom barna, mellom barna og de voksne, og mellom de voksne i barnehagen.»

«...kvalitet... er uløselig knyttet til verdier...»

Dette kan fortolkes som støtte til en kvalitetsforståelse som forener det moderne og det postmoderne synet på kvalitet, altså at slags «både – og». Kvalitetsarbeid, er ifølge BFD (ibid.) en kontinuerlig arbeidsprosess som skal føre fram til den gode barnehagen, en betegnelse som gjelder for barnehager som oppfyller følgende kriterier:

- Barn gis muligheter for å utvikle basiskompetanse gjennom lek og læring (dette er en noe uheldig formulering fordi den lett kan tolkes slik at det enten er læring eller lek, noe som igjen kan feiltolkes dit hen at læring forstås som belæring eller undervisning. Det kommer altså ikke klart nok fram at lek både forutsetter og fremmer læring).
- Barn utvikler kunnskaper, ferdigheter og holdninger på sentrale livsområder.
- Barn erfarer frihet under ansvar, med mulighet for aktiv medvirkning og medbestemmelse.
- Institusjonen er i kontinuerlig målrettet utvikling.
- Institusjonen er fleksibel og tilpasser seg alle barn.
- Barn og foresatte møtes med åpenhet, innsikt og forståelse.
- Personalet har yrkesglede og muligheter til faglig og personlig utvikling og vekst.

Legger vi disse departementale vurderingene til grunn, og antar vi at disse med tanke på lovutkastet fortsatt har en viss gyldighet, så bør den nye rammeplan gi klarere kvalitetsretningslinjer for den pedagogiske virksomheten i barnehagen enn hva som er tilfelle i dag.

Kvalitetsforståelsen

Når det gjelder kvalitetsforståelsen i den nye barnehageloven (høringsnotat, BFD 2004) og konsekvenser for den nye rammeplanen, skriver BFD i en pressemelding blant annet at «Den nye loven skal sikre høy kvalitet i barnehagetilbudet, samtidig som det skal legges til rette for mest mulig lokal utforming av tilbudet» (8.11.2004). Kvalitet står altså sentralt, og i høringsnotatets 99 tekstsider forekommer begrepet alene eller i ulike kombinasjoner (for eksempel som kvalitetssikring eller kvalitetsutvikling) over 70 ganger (da er det ofte brukte begrepet «kvalitetsgruppe» (Søbstad-gruppen) ikke regnet med).

Allerede i andre avsnitt av høringsnotatets første kapittel kan man lese: «Kvalitet har vært en rettsnor i arbeidet med den nye loven. En arbeidsgruppe har vurdert hvordan kvaliteten i barnehagetilbud kan sikres.» (BFD, 2004, s. 7) Denne gruppens mandat er for øvrig «spekket» av formuleringer om kvalitet. Gruppen skal «drøfte og beskrive kjennetegn ved kvalitet i barnehage ... Drøfte kvalitet i lys av målet om at alle barn, herunder barn med særskilte behov, skal ha tilbud om barnehageplass ... drøfte kvalitet i forhold til FNs Barnekonvensjon og viktige samfunnsmessige mål om toleranse og likeverd, respekt for ulikheter, likestilling mellom kjønnene, forenkling og brukermedvirkning.»

Arbeidsgruppen, ledet av professor Frode Søbstad, har også hatt som mandat å vurdere hvordan rammeplanen kan gjøres til et bedre redskap for sikring og utvikling av barnehagens kvalitet. Arbeidsgruppens innspill har en klar «kvalitetsorientering» der det særlig blir framhevet barnas rolle, i en forståelse som ligger nær det tidligere omtalte «nye» synet på barn.

De forutsetninger (Arbeidsgruppe, 2004, s. 8) som gruppa mener bør ligge til grunn for revidering av planen er syn på barn som «human beings» og ikke som «human becomings», større andel yngre barn, fleksibilitet og brukertilpasning, erfaringer fra kvalitetssatsningen «Den gode barnehage», et flerkulturelt samfunn, og et internasjonalt

Litteratur

- Alvestad, M. (2004a): *Den är guld värd – en källa att ösa ur!* Svenske førskolelærarar om sentrale aspekt ved den svenske nasjonale planen. Nordisk Pedagogisk Tidsskrift 2/2004.
- Alvestad, M. (2004b): *Årsplanar i barnehagen – intensjonar og realitetar i praksis?* Norsk Pedagogisk Tidsskrift 1/2004.
- Alvestad, M. (2001): Den komplekse planlegginga: Førskolelærarar om pedagogisk planlegging og praksis. *Studies in Educational Science*, 165. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Arbeidsgruppe (2004): *Innspill til departementets arbeid med revidering av rammeplan for barnehagen*. Kan lastes ned fra websiden: <http://odin.dep.no/bfd/norsk/tema/barnehage/kvalitetoginnhold/004071-990102/dok-bn.html>
- BFDs hjemmeside (<http://odin.dep.no/bfd/>) (uten dato): «Den Gode barnehagen - Kvalitetsutvikling 2001-2003» Q-1029. <http://odin.dep.no/bfd/norsk/dok/p30006288/veiledninger/004071-120015/dok-bn.html>

perspektiv.

Disse forutsetningene kan sies å handle om samfunnsperspektivet. Prinsippene som omtales derimot (Arbeidsgruppe, 2004, s. 11), kan til en viss grad sorteres innunder et pedagogisk perspektiv på kvalitet. Noen av prinsippene som ligger til grunn for revideringen er at fagområdene bør vurderes, vurderingsarbeid og dokumentasjon styrkes for å utvikle kvalitet, og tydeligere krav om innhold – frihet i valg av metoder.

Gruppa framholder ut over de nevnte aspektene at revideringen bør ta sikte på en enklere og tydeligere plan og ser også på det i et kvalitetsperspektiv: «Et omfang på 30 – 50 sider bør kunne være tilstrekkelig for å utforme føringer ut fra en systematisk kvalitetstenkning.» (Arbeidsgruppe s.13) Dette kan forstås som at en tydeligere plan legger sterkere føringer på barnehagene og at den på den måten blir et kraftigere virkemiddel for å styrke kvaliteten.

Konklusjoner og utfordringer

Rammeplanen er en forskrift relatert til loven, slik at dens utforming vil være avhengig av endelig revidering av loven. Således er det vanskelig å konkludere før loven er vedtatt. Våre betraktninger på grunnlag av de refererte dokumentene viser likevel at kvalitetsforståelse i forhold til den pedagogiske virksomheten i barnehagen bør komme klarere fram i den reviderte rammeplanen.

Vi ser videre grunn til å trekke den foreløpige konklusjonen at betingelsene for å bringe sammen kvalitetsforståelsen i et sam-

funnsperspektiv med kvalitetsforståelsen i et pedagogisk perspektiv, i stor grad er tilstede. Dermed bør det i forbindelse med revisjon av rammeplanen siktes til en integrerende forståelse av kvalitet, kvalitetssikring og kvalitetsvurdering. Kvalitet kan og bør forstås med utgangspunkt i både ytre kriterier (modernistisk) og med utgangspunkt i aktørenes subjekt- og meningsskapelse (postmodernistisk).

Det bør komme klart fram at kvalitet, uansett hvilken kvalitetsforståelsen som legges til grunn for den pedagogiske virksomheten, alltid er uløselig knyttet til verdier og dermed også til etiske vurderinger.

Barna er de sentrale aktørene på området og må bli sett og hørt i mye større grad i forbindelse med å fremme og sikre kvaliteten. Rammeplanen bør vise til konkrete muligheter for hvordan barna kan få større mulighet til å påvirke sin egen tilværelse i barnehagen. Planen bør formuleres på en måte som er hensiktsmessig i forhold til en kontinuerlig kvalitetsdiskusjon. Det bør tas stilling til hva som utmerker en kvalitativ god barnehage og hvordan disse kriteriene enten kan vurderes på en «klassisk» måte og hvordan kvalitet kan skapes i fellesskap av barnehagens aktører.

Siden rammeplanen også skal være grunnlag for kommunenes tilsyn med institusjonene, blir en klar kommunikasjon av kvalitetsaspektet særdeles viktig. Når BFD selv nevner utvikling av basiskompetanser gjennom lek og læring, samt utvikling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger på sentrale livsområ-

der som kjennetegn for den gode barnehagen, må rammeplanen også legge til grunn en kvalitetsforståelse som tar hensyn til dette. Her gjelder det blant annet å komme med forslag som ivaretar slike kvalitetskriterier uten å fokusere på enkeltbarns kunnskaps- og ferdighetsnivå.

Rammeplanen bør tydeliggjøre hvordan dokumentasjon og vurdering inngår i det kontinuerlige kvalitetsarbeidet. Forståelsen av barnehagen som en lærende organisasjon og en deltagende tilnærming til kvalitetsutvikling vil i den forbindelse stå sentralt.

Det ser ut til å være en stor tro på at nasjonale læreplaner kan styrke kvaliteten (se blant annet OECD 2001). Det er imidlertid flere forutsetninger som må innfris for at dette skjer (se blant annet Alvestad 2004b). Tiltak og ressurser til implementering av planen er en av dem. Videre bør det i stor grad settes av midler til å forske på og evaluere rammeplanrelaterte endringer i pedagogisk praksis. Vi trenger også i større grad en offentlig debatt og kritiske refleksjoner om læreplaner i barnehagen i et kvalitetsperspektiv, som den som har pågått i Danmark den senere tiden (Ellegaard, & Stanek 2004).

BFD (1995): *Rammeplan for barnehagen* (Q-0903 B). Oslo: BFD.

BFD (1996): *Rammeplan for barnehagen - en kortfattet presentasjon* (Q-0917 B). Oslo: BFD.

BFD (2004): *Høringsnotat om ny barnehagelov*. Oslo: BFD.

Borge, A.I.H. (1995): *Kvalitet i barnehagen – en kunnskapsoversikt*. Oslo: Statens institutt for folkehelsen.

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2002): *Fra kvalitet til meningsskapning – morgendagens barnehage*. Oslo: Kommuneforlaget.

Ellegaard, T. & Stanek, A.H. (red.) (2004): *Læreplaner i barnehagen: baggrund og perspektiver*. Vejle: Kroghs forlag.

Gulbrandsen, L., Johansson, J.-E. & Dyblie Nilsen, R. (2002): *Forskning om barnehager: en kunnskapsstatus*. Oslo: Norges forskningsråd, Område for kultur og samfunn.

Jacobsen, K. (2002): *Barnehagen i Norge* – Forum for

meningsskapning? En kritisk dokumentanalyse. Høgskolen i Oslo, *Hovedfagsrapport nr. 22*.

Kärrby, G. (1997): *Bedömning av pedagogisk kvalitet: förskolan i fokus. Pedagogisk forskning i Sverige* 2(1), 25-42.

OECD (2001): *Starting Strong. Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.

Pettersen, J.R. (2004): *Revisjon av rammeplanen – på hvilket grunnlag?* [Intervju med Unni Bleken]. *Barnehagefolk*, 3, 80-82.

Pettersen, R.J. (2002): *Den gode barnehagen*. Oslo: Sebu.

Retvedt, O., Skoug, T. & Aasen, S.F. (1999): *Erfaringer med innføring av Rammeplan for barnehagen*. Oslo: Oplandske bokforlag.

Sandve, A.M. (2001): *Kvalitet på papiret eller i virkeligheten?* *Barnehagefolk*, 1, 48-54.

Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2000): *Pedagogisk kvalitet i barnehagen – barns læring og utvikling i sentrum*. I: U. Bleken, T. Heggan Larsen, K.

Røtnes (red.), *Barnehagepolitikk for barn? Ti innspill til debatt*. Oslo: Pedagogisk Forum.

St.meld.nr. 27 (1999–2000): *Barnehage til beste for barn og foreldre*.

Strand, T. (1996): *Ethos og læreplanen. Hvordan forstå og bruke Rammeplan for barnehagen?* Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Søbstad, F. (1995): *Barnehagens innhold. Om rammeplanen generelt og spesielt*. I A.I.H. Borge: *Kvalitet i barnehagen – en kunnskapsoversikt* (s. 127-148). Oslo: Statens institutt for folkehelsen.

Søbstad, F. (2004): *Mot stadig nye mål: tredje rapport fra prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten»*.

Trondheim, DMMHs publikasjonsserie nr. 1/2004

Aanderaa, B. & Halvorsen, M. (2001): *Barnehage i en forandret verden: endring + kompetanse = kvalitet*. Oslo: Kommuneforlaget.

Rammeplanarbeidet og behovet for høylydt debatt om barnehagens innhold

Barnehagen og førskolelærerne trenger et helhetlig læringsbegrep som kan beskrives som rett og slett læring, mener artikkelforfatteren. Hun avviser førskolelærernes redsel for skolens læringsbegrep ved å råde til dialog med lærerne.

Av Astrid Pia Stensaker

Rammeplangruppa, nedsatt av styret i seksjon barnehage, fikk et vidt mandat. Vi skulle foreslå hva Utdanningsforbundet kunne bringe inn av forslag til en rammeplanrevidering, og vi skulle anbefale hvordan Utdanningsforbundet skulle igangsette en debatt ute i organisasjonen. Det resultatet vi kom fram til, står undertegnede inne for, men samtidig vil jeg, som de andre medlemmene i gruppa, forbeholde meg retten til å fortsette å gruble på hvordan en plan best kan ivareta de sterke sider norske barnehager har. Målet er en rammeplan som skal være et godt arbeidsredskap for førskolelærere.

Jeg vil konsentrere meg om de to flokene vi hovedsakelig strevde med i våre diskusjoner: Forholdet mellom individ og kollektiv, og det helhetlige læringsbegrepet.

Hva betyr *helhetlig læring*? Vi vil alle være hele mennesker. Vi vil lære med alle sanser, bruke både følelse og fornuft, både kropp og sjel. Vi vil utvikle oss som mennesker samtidig som vi øker vår kunnskap. Og alt dette vil vi for unge også.

Vi vil at lek og omsorg skal være en del av læringen og vi vil at fag og kultur skal bidra til ungenes personlige vekst. Noen av forslagene våre handler om det helhetlige lærings-

begrepet. Vi vil at forskjellen mellom *uformell* og *formell* læring skal tones ned i en ny plan. Vi vil også fjerne skillet mellom sosial kompetanse og hverdagsaktiviteter på den ene siden og fag og kultur på den andre. Vi har ingen helt klare svar på hvordan dette skal se ut. Men vi opplever alle at det markerte skillet mellom formell og uformell læring i rammeplanen gjør læringsbegrepet litt mindre helt. For er det nå egentlig så lett å skille mellom dem? I planen knyttes den formelle læringen til de strukturerte og planlagte situasjonene, mens den uformelle læringen forbindes med sosialt samvær og hverdagsaktiviteter. Planen kan også leses slik at den sosiale læringen fortrinnsvis hører til det uformelle innholdet.

Teori og praksis

Slik er det jo ikke i praksis. I mange av de barnehagene vi kjenner er den sosiale læringen i aller høyeste grad blitt en del av den planlagte, formelle, strukturerte læringen. Faktisk er det slik at noen barnehager driver systematisk «undervisning» i sosial læring - som konfliktløsning, lek og empati. Rammeplangruppa mener at det ikke nødvendigvis er en styrke for barnehagens innhold at de sosiale relasjonene behandles på denne måten. Vi skulle ønske at samvær og

samspill i større grad blir sett i sammenheng med et kulturelt eller faglig innhold.

Sannsynligvis var det riktig at planen i sin tid ble utformet slik den ble. Man var kanskje redd for at barnehagen ville slutte å ta arbeidet med sosial kompetanse på alvor, når man fikk en rammeplan som også introduserte fagområder. Jeg tror vi kan si at denne bekymringen er gjort til skamme. Jeg understreker at dette er noe jeg *tror*. For det har vært til frustrasjon for dagens rammeplangruppe at vi vet så lite om hvordan rammeplanen er implementert i barnehagen. Vi har enkeltstudier, og vi har en evaluering fra 1998, knapt to år etter at planen ble tatt i bruk. Disse kan likevel knapt skape grunnlag for en generalisering.

På Barne- og familiedepartementets slutt-konferanse for kvalitetssatsingen fikk vi presentert et prosjekt som heter «Lær meg norsk før skolestart». I dette prosjektet har bydel Bjerke i Oslo, Høgskolen i Oslo og barnehager og skoler gått sammen om et opplegg for de barna som kan minst norsk når de kommer til barnehagen. Prosjektet er bygd opp rundt litteraturformidling. Barnehagene følger en nøye planlagt metodikk for å formidle litteratur til barna. De bøkene som velges skal ha helt spesielle kvaliteter og de skal omhandle kulturelle og sosiale fenomener som barna møter i dagliglivet. Personalet opplever at barna bruker dette innholdet i sin lek og sin samhandling med andre også utenom de samlingene som er styrt av de voksne.

Dette er i utgangspunktet et formelt læringsopplegg, men det forplanter seg inn i den uformelle samhandlingen mellom barna. Tittelen henspiller på et klart læringsmål

formell læring PEDAGOGIKK

lærings- begrepet

kvalitet

som ville falle inn under fagområdet «tekst, språk og kommunikasjon», men personalets observasjoner tyder på at det ligger mye sosial læring i dette for barna.

Motorisk og sosialt

Jeg kan peke på et eksempel til: En barnehageavdeling opplever at barna har et lite stimulerende fysisk miljø med få motoriske utfordringer. En gang om dagen omskaper de derfor avdelingsrommet til en hinderløype. De lar barna gjennomføre hinderløypa i grupper, som førskolelæreren har satt sammen etter kriterier som motorisk funksjonsnivå og sosiale ferdigheter. Målet er at ingen skal miste motet og at ungene skal trekke hverandre oppover. Det motoriske læringsutbyttet i denne aktiviteten er utvilsomt av formell karakter, men er den sosiale læringen personalet legger til rette for formell eller uformell? Og hva er egentlig det sentrale læringsutbyttet i denne aktiviteten? Motorisk eller sosial utvikling? Eller begge deler? Og skal det ikke være det? Selvfølgelig er det det.

Alle som arbeider i barnehager kan ramse opp utallige læringssituasjoner som løfter fram de samme spørsmålene. Jeg vil i tillegg peke på en viktig faktor for barns læring som jeg ikke helt vet hvordan jeg skal karakterisere. Det dreier seg om pedagogenes valg av leker og materiell, og møblering og innredning av rommet. Noen kaller disse valgene for «den andre pedagogen».

Redd for skolen?

Den gode førskolelæreren forholder seg formelt til disse tingene. Barns bruk av leker, annet materiell og rom

foregår imidlertid ofte i *uformelle* situasjoner. Vi vet alle at de fysiske rammene rundt både formelle og uformelle lærings-situasjoner kan være avgjørende for konfliktnivå og læringsutbytte. Er det slik at vår redsel for å bli slukt av skolens undervisningstradisjon har gjort oss redde for å snakke om læring som bare ett begrep?

Er vår fremheving av den uformelle læ-

ringen en tilsløring av alle de formelle vurderinger som ligger bak disse situasjonene? Jeg tror jeg ønsker meg et helhetlig læringsbegrep som kan beskrives rett og slett som *læring*. Og når det gjelder redselen for skolens læringsbegrep, så tror jeg at vi har mye å hente i åpen og fordomsfri dialog med dagens lærere. Det er slett ikke sikkert at det vi betrakter som «tradisjonell skolepedagogikk» er det vi tror det er. Jeg er videre helt sikker på at lærere i likhet med førskolelærere vil ha seg frabedt å bli generalisert som én gruppe med ett syn på pedagogikk.

Samtidig ville det være underlig om ikke de to tradisjonene hadde noen særegenheter og ulikheter. Disse kan vi sikkert beskrive mye mer presist etterhvert enn det vi får til i dag. Da vil vi også få atskillig mer nyanserte debatter om læring og barndom.

Jeg tror imidlertid ikke vi skal begrunne all aktivitet som foregår i barnehagen med målet om læring. Det skal fortsatt være rom for «formålsløs» aktivitet. Vennskap, glede, omsorg, lek og humor er fenomener som oppstår mellom mennesker og de gjør livet verdt å leve. Vi må ikke på liv og død lære noe av dem, selv om positive opplevelser alltid gir oss noe på en eller annen måte.

Astrid Pia Stensaker, førskolelærer og styrer fra Troms, er medlem av Utdanningsforbundets

sentralstyre, av styret i seksjon barnehage sentralt, og av seksjonsstyrets rammeplangruppe.

(Foto: Erik Sundt)

Vi trenger en begrepsdiskusjon i vår nye rammeplan som i større grad kan gjøre oss i stand til å snakke om disse fenomenene. Denne diskusjonen er påbegynt i dagens plan – den bør utvikles videre.

Individ og kollektiv

Dette bringer meg over til forholdet mellom individ og kollektiv. Dette var den andre flokken vi strevde med å greie ut. Et godt lekemiljø og et godt læringsmiljø er avhengig av

«... vi må tenke sosial kompetanse og fag i samme åndedrag.»

et godt felleskap. Vennskap, glede, omsorg, lek og humor er fenomener som knytter seg til det kollektive, til samhandlingen. Dette er verdier vi kan enes om at vi vil fremme i barnehagen. Det kan vi ikke uten å forholde oss til gruppe og kollektiv.

Alle gode grupper består av sterke og trygge individer. Hvis vi ikke klarer å få til et godt lekemiljø i gruppa kan dette ofte forandre at vi må legge inn ekstra innsats overfor noen få – kanskje bare ett barn.

Vi ser at det individuelle barnet vektlegges i stadig større grad i dagens barnehage og skole. Det finnes i dag barnehager hvor alle barna har individuelle planer og hvor barnehagen vurderer sitt arbeid ut fra enkeltbarns framgang og utvikling. Denne trenden er godt dokumentert i svenske barnehager. De fenomenene som beskrives i svenske barnehager finnes også i Norge. Omfanget vet vi imidlertid ingenting om, ettersom vi mangler dokumentasjon.

Vi foreslår at den nye rammeplanen utformer prosessmål på både individ- og gruppenivå. Vi har altså ikke foreslått at barns kompetanse skal testes eller måles. Vi mener imidlertid at både det enkelte barn og barnegruppa skal være sikret opplevelser og erfaringer innenfor de ulike fagområdene. Vi har også foreslått at det i fagområdene skal legges inn målsetninger for arbeidet med basiskompetanse.

Slik jeg ser det, må vi tenke sosial kompetanse og fag i samme åndedrag. På den måten blir det umulig å lage opplegg som passiviserer og isolerer ungene. Hvis du skal arbeide med både fag og sosial kompetanse samtidig, forutsetter dette at du som pedagog må ta i bruk gruppa. Sosial samhandling vil være en del av læringsprosessen også innenfor fagområdene.

Vi har ikke klart å tydeliggjøre forholdet mellom individ og kollektiv godt nok i vår innstilling, men jeg er nokså sikker på at dette er et område som vi trenger å snakke om, og derfor er jeg glad for at gruppa har løftet fram problemstillingen.

Nei til testing

Skrekkvisjonen vår er individuell kunnskapsmåling og testing. Vi forestiller oss at det er lite sannsynlig at vi kommer dit. Vi vet likevel at helsestasjoner har påtatt seg å teste tospråklige fireåringer som en del av et landsomfattende arbeid med integrering av minoriteter. I Danmark testes førskolebarn jevnlig på språk og det brukes mer ressurser

på å teste enn på å utvikle gode tiltak som kan stimulere og utvikle språket. Jeg håper at vi ikke beveger oss i samme retning. Ingen blir større av bli målt. Jeg håper at vi kan få til et samarbeid mellom barnehager, barnehageeiere og fagmiljøer som kan utvikle gode metoder og arbeidsmåter som stimulerer unger og inspirerer førskolelærere. Vi trenger et større fokus på hva vi fyller relasjonene i barnehagen med. Dette innholdet må ikke bli kartlegging og testing, men spennende og engasjerende formidling.

Til slutt noen ord om det barnehagepolitiske bakgrunnsteppet for rammeplangruppas arbeid. Da vi påbegynte vårt arbeid, hadde kvalitetsutvalget for grunnopplæringen nettopp avgitt sin innstilling. En gruppe sammensatt av fagfolk fra skoleområdet hadde kommet med noen utfordringer til barnehagen. Barnehagens siste år burde bli mer læringsorientert, hevdet utvalget. Ingen av deltagerne i gruppa var egentlig uenig i dette. Men kvalitetsutvalgets innstilling inneholdt ikke noe som ga oss holdepunkter for hvordan en slik utvikling kunne foregå innenfor rammen av det vi opplevde som god barnehage.

Vi trenger en høylydt debatt

Det har rådd en øredøvende taushet om barnehagens innhold de siste årene. En utfordring fra et utvalg som var nedsatt for å gjøre skolen bedre, virket som en rød klut på noen av barnehagefolkene. Vi i rammeplangruppa vil ikke delta i debatten for å forsvare de standpunkter vi har tatt i vår rapport. Vi vil delta for å fortsette å utvikle vår forståelse for de viktige utfordringene som barnehagen har. En av disse er vissheten om at vi skal fortsette å leve i et flerkulturelt samfunn, hvor det ikke lenger er åpenbart hvem som er minoritet og hvem som er majoritet.

Jeg håper at en rammeplanrevisjon kan bringe oss ut av den tausheten som har vært omkring barnehagens innhold en stund. Og jeg håper at vi alle kan bruke denne anledningen til å tenke noen nye tanker – frigjøre oss litt fra gamle begreper – og kanskje skape noen nye.

Av Kirsten Bache Dahl,
advokat i Utdanningsforbundet

Er jeg som førskolelærer forpliktet til å vitne i barnefordelingssaker?

I barnefordelingssaker bør det i svært begrenset grad være nødvendig å føre førskolelærere som vitner for å få en sak belyst.

Utdanningsforbundet får fra tid til annen henvendelser med spørsmål om organisasjonens holdning når førskolelærere blir bedt om å vitne i retten i barnefordelingssaker.

Forbundet mener at det er sterke grunner til at advokater og domstoler må være varsomme med å bruke førskolelærere i vitneavhør i saker der barnet forutsetningsvis kan ha det like godt hos den ene som den andre av foreldrene. Forbundet har utarbeidet et brev som er ment brukt av lærere og førskolelærere overfor advokater og domstoler dersom de blir bedt om å vitne i barnefordelingssaker. Dette brevet kan den enkelte få ved å henvende seg til sitt fylkeslag. Jeg vil i det følgende gi en kort orientering om vitneplikten og om taushetsplikten, og deretter gi en vurdering av de betenkelighetene som kan oppstå når førskolelærere skal vitne i barnefordelingssaker.

Etter tvistemålsloven paragraf 199 plikter enhver å møte som vitne ved tingrett og lagmannsrett. Loven har bestemmelser om at retten kan fritta vitnet for møteplikt, dersom reiseavstanden er lang. I slike tilfeller skjer vitneavhør per telefon. Forutsetningen for vitneplikt er at retten har innkalt vitnet gjennom forkynning av vitnestevning. Ofte skjer slik innstevning ved hjelp av partens

advokat, jf. tvistemålsloven paragraf 200.

Som oftest innkaller partenes advokater de vitner som ønskes ført, uten at dette skjer gjennom forkynning av vitnestevning, men ved at advokaten tar kontakt med vitnet og spør om han eller hun vil vitne i retten. I slike tilfeller er ikke vitnet forpliktet til å si ja. Men sier vitnet nei, og parten mener at vitnet er av vesentlig betydning for sakens oppklaring og sin klients sak, vil retten (eventuelt advokaten) gjennom forkynning av vitnestevning, kunne tvinge vedkommende til vitneavhør.

Taushetsplikten

Etter tvistemålsloven § 204 må retten ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt. Førskolelærerens vitneprov vil derfor ikke ha mye interesse dersom vedkommende ikke blir fritatt fra sin taushetsplikt. Fritak kan etter loven gis av fagdepartementet, som har delegert denne oppgaven til fylkesmannen.

Det er naturlig at advokaten til den part som ønsker et vitne ført, tar skritt til å oppheve taushetsplikten, dersom vitnet enten samtykker etter innkalling, eller blir innstevnet ved forkynning. Selv når et vitne er fritatt fra taushetsplikten, kan retten fritta et vitne fra å forklare seg om personlige betroelser de har mottatt

«Utdanningsforbundet har utarbeidet et brev som er ment brukt av lærere og førskolelærere overfor advokater og domstoler dersom de blir bedt om å vitne i barnefordelingssaker.»

fra barna/deres foresatte, jf. tvistemålsloven paragraf 206 a.

Når det blir spørsmål om å benytte førskolelærere som vitner i barnefordelingssaker, står - etter Utdanningsforbundets syn - to vesentlige hensyn mot hverandre:

1. Hensynet til at sakene for domstolene blir best mulig opplyst, slik at grunnlaget for å avsi korrekte dommer blir best mulig.
2. Hensynet til førskolelæreren som ved vitneførsel lett kommer i en lojalitetskonflikt med eleven/barnet/de foresatte som har basert sine betroelser på et tillitsforhold. Ofte skal samarbeidet mellom disse partene bestå også etter at saken har vært behandlet i rettsapparatet, og et vitneprov fra førskolelærer vil kunne sette et slikt fremtidig samarbeidsforhold på prøve.

Tillitsforholdet må veie tungt

Utdanningsforbundet bør være varsom med å vanskeliggjøre

oppgaven med å få saker for retten best mulig belyst. For en stor og troverdig organisasjon som vår må hensynet til at en dom blir avsagt på best mulig grunnlag, være av stor betydning. Vi mener imidlertid at det i barnefordelingssaker i svært begrenset grad er nødvendig å ta i bruk førskolelærere som vitner, for å få saken godt belyst. Faktaopplysninger som førskolelæreren sitter med, er ofte lite relevante for å ta stilling til hvem av to gode foreldre som skal vinne frem i en barnefordelingssak. Og vurderinger av hva som er til beste for barnet, bør innhentes av andre enn vitner, som forutsetningsvis bare skal uttale seg om faktum. Hensynet til tillitsforholdet mellom elev/barn på den ene siden og førskolelærer på den andre, må derfor veie tungt.

— Kunne tenke meg å

arbeide i barnehage

For sivilingeniør og lektor Grethe Neerland, som til daglig underviser ved Byåsen videregående skole i Trondheim, er barnehagen et reelt alternativ dersom hun skulle skifte arbeidsplass.

Noen lærere, og kanskje især lærere i videregående skole, har fortsatt en viss motvilje mot å se på sine kolleger i barnehagen som fullverdige pedagoger. Denne motviljen kom også til uttrykk under fusjonsprosessen da Norsk Lærerlag og Lærerforbundet skulle bli Utdanningsforbundet. Under et stort fusjonsforberedende møte i Trondheim sa da også Jarle Landro, leder av Utdanningsforbundet Sør-Trøndelag og selv adjunkt i videregående skole, at førskolelærerne

selsagt er pedagogkolleger fullt ut, for det er i barnehagen barna forberedes på den lange veien som til slutt bringer dem inn i videregående skole.

Sivilingeniørutdannede lektor Grethe Neerland ser neppe på førskolelærerne som annet enn kolleger med en fullverdig pedagogisk utdanning. Da Første steg og fylkesleder Jarle Landro tok henne med til kommunale Sunnland barnehage i Trondheim, overrasket hun likevel ved helt innledningsvis å erklære at «jeg har seriøst tenkt på

Hønsehuset er populært blant barna i Nidarvoll barnehage, og også Grethe Neerland lar seg villig sjarmere.

(Alle fotografier: Rune Petter Ness)

Sunnland barnehage

Kommunale Sunnland og Nidarvoll barnehager i Trondheim har felles administrasjon. Styrer/enhetsleder er Unni Schjelderup. Sunnland er en fireavdelings barnehage, Nidarvoll en toavdeling.

De fire avdelingene ved Sunnland barnehage er Sokrates, en 0 - 3-års avdeling med plass for inntil ni barn; Aurora, en 0 - 6-års avdeling med plass for inntil 14 barn; Stuan og Loftet er 3 - 6-års-avdelinger med plass for henholdsvis 22 og 18 barn.

Sunnland og Nidarvoll har til sammen ca 30 ansatte og 110 barn. Nidarvoll er nærmest for en naturbarnehage å regne, med høns og sauer på en stor tomt. Sunnland/Nidarvoll har friluftsliv som et satsingsområde.

barnehagen» som arbeidsplass. Begrunnelsen var negativt vinklet, «det er så ille i videregående skole», men likevel.

I fireavdelings Sunnland barnehage blir vi møtt av styrer Unni Schjelderup. Unnis tittel er egentlig enhetsleder fordi hun også har ansvaret for Nidarvoll barnehage med to avdelinger, men hun foretrekker å kalle seg styrer. I de to barnehagene har hun ansvaret for til sammen 30 ansatte og 110 barn. Unni har vært hovedtillitsvalgt for Norsk Lærerlag i ni år i Trondheim kommune, hun har sittet i Norsk Lærerlags landsstyre, og et år i styret for seksjon barnehage sentralt i Utdanningsforbundet. Nå konsentrerer hun seg imidlertid om styreroppgaven.

Unni viser oss rundt i Sunnland barnehage. I et rom sitter barna og spiser lunsj. Pia har fått rød krone på hodet, for hun er seks år i dag. «Æ e skrubbmætt,» kommenterer en av guttene. Alle sitter ordentlig ved bordet. Grethe kommer straks på talefot med de nærmeste barna.

Læring på forskjellige nivåer

I neste rom kommer vi inn i den rene dyrehagen. Det vil si, dyrene er malt på veggene eller laget av forskjellige materialer. På en vegg henger en flokk maur født av eggkartonger. «Maurtua vår» står det skrevet over. Barna har lært om insekter. Grethe blir ivrig, for hun holder på med insekter i undervisningen på Byåsen videregående skole, nærmere bestemt temaet insekter som smittebærere. I uke 7 skal elevene på grunnkurs allmennfag ha prosjektarbeid. Unni sier at førskolelærerne ved Sunnland og Grethe på Byåsen i realiteten arbeider med mye av det samme, men selvsagt på to forskjellige nivåer. Derfor er barnehagen med i et informasjons- og kommunikasjonsteknologisk (IKT) prosjekt. Kontormaskinfirmaet

IBM sørger for at barnehagen får en maskin, en pc.

Unni redegjør for hva førskolelærere og barn holder på med i en barnehage som Sunnland: Språktrening og snakkeferdigheter, skrivebarn og mye mer. (Skrivebarn er en metode som legger vekt på å stimulere fin- og grovmotorikken gjennom lek, musikk, bevegelse, fantasitegninger og rim og regler. Metoden dreier seg ikke om læring av bokstaver, men om læring av forberedende bevegelser.) Hun forteller også om samarbeidet med Sunndal barne- og ungdomsskole like i nærheten.

Grethe har bodd i Genève i Sveits og gjør seg noen tanker om norske og sveitsiske barnehagebarn. De norske lever utvilsomt et langt mer aktivt og motorisk utviklende liv i barnehagen, mens de sveitsiske er flinkere til å marsjere pent inn og ut av huset i sine tyllskjørt og lakksko!

Grethe og Unni begynner å snakke om ressurser. Grethe synes det ser så rikelig ut av alt i Sunnland barnehage. Unni me-

Pedagoger snakker som andre yrkesgrupper gjerne fag. Grethe Neerland, lektor i videregående skole og sivilingeniør, utveksler erfaringer med Unni Schjelderup (t.h.), styrer/enhetsleder for Sunnland og Nidarvoll barnehager.

God bordskikk rundt matbordet i Sunnland barnehage, er Grethe Neerland og styrer Unni Schjelderup (lengst t.h.) enige om. I bakgrunnen ved det nærmeste bordet sitter Pia med rød prinsessekrone i anledning seksårsdagen sin.

Av- og påklledning er i høyeste grad en del av barnehagehverdagen. Grethe Neerland merker seg den smarte lille rampen som barna kan stå på når vinterskotøy skal av og på - en lettelse for personalrygene! Sittende ved rampen omsorgsarbeider Kari Anita Fillingsnes.

ner det ikke er ressurser nok i forhold til behovene. Barnehagen arbeider med individuelle planer for barna, og da naturligvis også for barn med spesielle behov, behov som krever spesialpedagogisk kompetanse.

Da Unni begynte i barnehagen var det 16 barn per førskolelærer. Nå er det 18. Hun slår fast at førskolelærerne ved Sunnland vil ha et maksimaltall for antall barn per førskolelærer inn i barnehage-loven, og at foreldrene også har engasjert seg mot mye av innholdet i det foreliggende lovfor-slaget.

Små barn vil lære

Vi forflytter oss til Nidarvoll barnehage som ligger bare et par hundre meter unna. Hønsehuset vekker begeistring! Nidarvoll barnehage ligger på en stor tomt med masse friluftsmuligheter. Utenfor hovedhuset står

en lavvo. Her er det Ann Sylvi Olsen som styrer butikken. Ann Sylvi har bodd i Reggio Emilia i Nord-Italia og har satt seg godt inn i Reggio Emilia-pedagogikken. Samtalen begynner snart å kretse rundt temaet barns og unges lærelyst. Ann Sylvi sier enkelt og greit at små barn har lyst til å lære.

Grethe er ikke i tvil om det ut fra hva hun har sett i barnehagen så langt, men: «Når forsvinner den lysten?» Ann Sylvi har et forslag: «Kanskje den tar slutt når de voksne sier de ikke har tid til å høre på?»

Grethe synes det er et kjempeproblem når elevene ikke vil. Ingen er verre å få i gang enn gutta på mekaniske fag når de ikke vil! Kan det være mye medie-omtalt nye Byåsen videregående skole det kan være noe galt med? Det er så trangt der, elevene kommer seg ikke ut, de får ikke utfolde seg fysisk! I tillegg kommer

naturligvis gruppestørrelser og alle formelle krav. I de teoretiske allmenne fagene umuliggjør de økonomisk motiverte gruppestørrelsene individuell tilrettelegging.

Unni kommenterer: «Kanskje det er en grunn til at elevene mister interessen?»

Ann Sylvi setter pris på friheten til å møte barna der de er. Redselen er «normerte prøver»

Grethe Neerland kom raskt på talefot med barna som var i gang med lunsjen. T.v. assistent Kristina Eriksen, t.h. styrer Unni Schjelderup.

Hva særpreger Reggio Emilia-pedagogikken? Hvorfor mister lærelystne barn lærelysten? Førskolelærer Ann Sylvi Olsen (t.v.), Unni Schjelderup og Grethe Neerland i ivrig samtale.

for fireåringer. «Det er skummelt med all denne målingen,» sier hun, «og det har aldri sett så skummelt ut som nå.»

Unni, Grethe og Ann Sylvi blir sittende å snakke. Unni og Ann Sylvi forteller om ting som kan skje i en barnehage som Sunnland/Nidarvoll. Som da barna fikk låne digitalkamera for å ta bilde av de stedene i barnehagen som hver enkelt likte *best*. Mange overraskelser. Og da de fikk i oppgave å lage en hatt av bare brukte materialer - gjenbruk, med andre ord. Det ble hatt av det også, barna kalte den vaktmesterhaten fordi den burde da være fin til vaktmesteren. Kanskje ikke så praktisk, men definitivt en hatt.

Et sted for læring

Det er ikke likegyldig hva som foregår i barnehagen. Foreldrene følger godt med, sier Unni. Ann Sylvi supplerer med at barnehagen er en institusjon for læring, ikke et hjem. Grethe vedgår at da hun selv hadde barn i barnehagen, ikke oppfattet førskolelærerne som lærere, pedagoger. Jarle skyter inn et par utsagn fra Per Ramberg, en kjent pedagog

ved lærerutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim, medlem av internasjonale utvalg: Førskolelærerne har sannsynligvis den beste lærerutdanningen, og: Førskolelærerne er den gruppen som er flinkest til å begrunne sine valg. (Per Ramberg bekrefter på telefonen til undertegnede at ja, det har han sagt, men at det ikke er vitenskapelige utsagn. Han har sagt det med utgangspunkt i egne erfaringer med tre egne barn i barnehage, grunnskole og videregående skole. «Sannsynligvis har ingen så god kobling mellom teori og praksis som førskolelærerne,» sier Ramberg.)

OK. «Barnehagen er en del av utdanningssystemet» er en av Utdanningsforbundets paroler. Enig?

Grethe slår ikke til: «Begrepet utdanning er en del av skolen for meg.» Men, som hun sier, kanskje hun har snevret inn begrepet litt for mye hittil. Hun er i alle fall ikke helt fremmed for å melde overgang fra videregående skole til barnehage!

Kampanje for en *god* lov

Støtt Utdanningsforbundets kampanje for en barnehage-lov som tjener barnehagen. Kampanjen lanseres 7. februar – møt opp foran Stortinget – og varer til 18. mars.

Av Stian Skaar,

informasjonsmedarbeider i Utdanningsforbundet

Leder Mimi Bjerkestrand og nestleder Lasse Kolstad i seksjon barnehage slår fast at Utdanningsforbundets oppgave er å holde trykket oppe fram til regjeringens innstilling kommer.

- Vi må gjøre det umulig for regjeringen å legge fram noe som fjerner sentrale krav til barnehagene, sier de.

Noe av det viktigste blir en kampanje som lanseres 7. februar og som varer fram til regjeringen leverer sin innstilling til Stortinget 18. mars. I tillegg til aktiviteter over hele landet plasseres det annonser i riksaviser og på radio. I uke 9 skal førskolelærere og foreldre over hele landet aksjonere sammen.

Aksjonér lokalt

- Det er viktig at det skjer ting lokalt også. Vi venter at barnehager lokalt gjør seg synlige i mediene, og at de viser behovet for kompetanse og bemanning i barnehagene. Her kan informasjonspakken vi sendte ut om barnehagen som læringsarena være et utgangspunkt, sier Bjerkestrand.

Siden lovforslaget, som blant annet åpner for å fjerne kravet om førskolelærerkompetanse for styrere og pedagogiske ledere, ble offentliggjort 9. november, har det stort sett gått i ett for Bjerkestrand og Kolstad.

- Vi gikk kraftig ut fordi vi

opplever at regjeringen ønsker å åpne for en deregulering av barnehagesektoren. Jeg opplever at vår samlede reaksjon har satt premissene for den påfølgende debatten, mener Bjerkestrand.

- Og vi er kjempefornøyde med det trykket som har vært ute i kommunene. Høringsrunden har avdekket stor tillit til profesjonen vår, noe vi selvfølgelig må ta med oss i det videre arbeidet, sier Kolstad.

Frykter Solberg

- Høringsrunden har vist at Kommunenes Sentralforbund (KS) ikke er i takt med sine egne medlemmer. Ni av ti kommuner sier de ikke ønsker en lokal handlefrihet som kan gå ut over kvaliteten i barnehagene. Vi synes det er flott at kommunene slik viser at dette er viktig for dem, sier de to. Også Kristelig Folkeparti, barne- og familieminister Laila Dávøys parti, har signalisert støtte til krav om kompetanse og bemanning i barnehagene. Men:

- Verken kommunene eller KrF skal legge fram innstillingen for Stortinget. Det skal regjeringen gjøre, og regjeringen har et moderniseringsprosjekt som handler om å deregulere. Kommunal- og regionalminister Erna Solberg fra Høyre har trukket fram barnehage-loven som ett av fem områder som skal forenkles, avslutter Bjerkestrand.

Rammeplanen må få et flerkulturelt perspektiv

I en skarp kritikk av den eksisterende rammeplanens vektlegging av det «etnisk norske», foreslår artikkelforfatteren at den nye rammeplanen må inkludere ulike etniske, språklige og religiøse grupper. Formuleringer som «vår kultur» og «vårt land» må ikke rettes kun til den etnisk norske befolkningen.

Av Karin Elise Fajersson

Barne- og familiedepartementet (BFD) nedsatte i mars 2004 en arbeidsgruppe som skulle gi et første innspill til BFDs videre arbeid med revidering av lov og rammeplan for barnehagen. Denne arbeidsgruppen la fram sine innspill i september 2004. Departementet har senere sendt ut et høringsforslag til endring av barnehagelov. Dette høringsforslaget inneholder flere provoserende forslag om endring av areal, bemanningsnormer og kompetansekrav i barnehagen som heldigvis har fått stor oppmerksomhet i det siste. Det skulle ikke være tvil om at barnehagen er en arena hvor forskjellige interessegrupper kjemper om retten til å definere ulike aspekter.

Revidering av lov og rammeplan innebærer mulige forandringer som er relatert til barnehagens innhold, dette gjelder særlig rammeplanen. I forbindelse med arbeidsgruppas innstilling til revisjonsarbeidet, ble jeg bedt av Utdanningsforbundet om å holde et innlegg om det flerkulturelle perspektivet i barnehagen. Denne artikkelen er hovedsakelig basert på dette innlegget. Departementet

har nå nedsatt en ny arbeidsgruppe med mandat for å arbeide videre med endringer av rammeplanen. Den første arbeidsgruppas innstilling og høringsforslaget til ny lov tok ikke nok hensyn til at Norge i dag er et flerkulturelt samfunn.

I et flerkulturelt samfunn må vi ta et flerkulturelt perspektiv på alvor i norske barnehager, og sette mangfold og likeverd som normalperspektiv på alle nivåer. Arbeid med et flerkulturelt perspektiv i barnehagene krever at dette perspektivet blir gjennomløpende både i lov og rammeplan.

Den første arbeidsgruppa stilte spørsmål ved, var om tekster på læreplannivå har noen innvirkning i forhold til endring av praksis. Det er selvfølgelig et stykke fra de føringene som ligger i en plan til praktisk arbeid i barnehagene, men de fleste førskolelærere finner støtte og argumenter i rammeplanen for hvordan de skal arbeide i praksis. Rammeplanen, som forskrift til loven, er et viktig styringsdokument for norske barnehager. Verken lov eller rammeplan er nøytrale eller objektive dokumenter. Rammeplanen er en tekst som er produsert i en bestemt historisk og kulturell sammenheng. Dette bestemmer valg av

temaer, ord og uttrykksmåter. I rammeplanen som i praksis er det visse *diskurser* som er dominerende eller hegemoniske.

Mange diskurser

«Diskurs» er idéhistorikeren Michel Foucaults betegnelse på et sett av forestillinger som setter grenser for hvilke tenkemåter og handlinger som blir «naturlige» i bestemte sammenhenger. Diskurser er historisk produserte forståelsesrammer. Diskursene er forestillinger vi er «enige om», men sjelden reflekterer over. Når en diskurs blir dominerende, blir denne spesielle forståelsesrammen tatt for gitt. Vi glemmer at akkurat den måten å si eller gjøre noe på, er «kulturell» og ikke «naturlig». En dominerende diskurs får oss til å glemme å stille spørsmål, glemme å være kritiske til alt diskursen har gjort «naturlig» for oss. For å kunne se alternativer må vi våge å være kritiske til alt som virker «selvfølgelig». Dominerende diskurser skjuler alltid alternative diskurser.

Vi finner forskjellige diskurser både i dokumenter og i praksis. Diskurser legger premisser for hvordan vi forstår og forklarer «virkeligheten». Selv om Norge defineres som et «flerkulturelt samfunn» med ulike etniske grupper, er etniske minoriteter skremmende fraværende i dokumenter som lov og rammeplan for barnehagen. I den nåværende rammeplanen og i lærerplanverket for grunnskolen trekkes det på en dominerende diskurs som skiller mellom «det etnisk norske» og «det flerkulturelle». Det som ikke er «norsk» forstått som etnisk norsk, blir marginalisert og usynliggjort. Denne dominerende diskursen skjuler en alternativ diskurs hvor «det flerkulturelle» ses som normalperspektiv og forskjellige etniske grupper blir inkludert og regnet med.

Barn og voksne med forskjellig etnisk bakgrunn blir posisjonert forskjellig ettersom hvilken av disse to diskursene vi legger til grunn. I den dominerende diskursen blir barn med etnisk minoritetsbakgrunn, som bor og vokser opp i Norge, posisjonert utenfor «det norske» (Fajersson 2004). Barna lever innenfor de norske territoriale grensene, men utenfor «den norske kulturen». «Det norske» blir omgitt av symbolske grenser som kan virke ugjennomtrengelige. Den alternative diskursen med det flerkulturelle perspektivet som normalperspek-

«Det skulle ikke være tvil om at barnehagen er en arena hvor forskjellige interessegrupper kjemper om retten til å definere ulike aspekter.»

Karin Elise Fajersson er høyskolelektor i pedagogisk teori og praksis ved Høgskolen i Oslo. Hun ble

førskolelærer i 1977 og tok hovedfag i barnehagepedagogikk (cand. polit.) i 2000. Hun har vært hovedlærer i pedagogikk i tilknytning til et pilotprosjekt med fokus på et flerkulturelt perspektiv gjennom hele grunnutdanningen.

(Foto: Erik Sundt)

tiv posisjonerer barn med etnisk minoritetsbakgrunn innenfor «det norske» forstått som flerkulturelt.

Definisjonen av «det norske» er knyttet til skiftende historiske kontekster. Nasjonal identitet og det som defineres som

«norsk kultur» og «kultur-arv» er derfor foranderlig. En

bestemt definisjon av «det norske» vil alltid skjule andre mulige definisjoner. Det er ingenting i

veien for at vi i dag inkluderer «det flerkulturelle» i «det «norske». Det

er stor forskjell på å tro at «norsk» er en «naturlig», essensialistisk¹ stør-

relse, og å forstå at det faktisk er noe vi kan forhandle om før det defineres.

Hva og hvem som inkluderes i «det norske» må bestemmes.

Normalt med flere identiteter

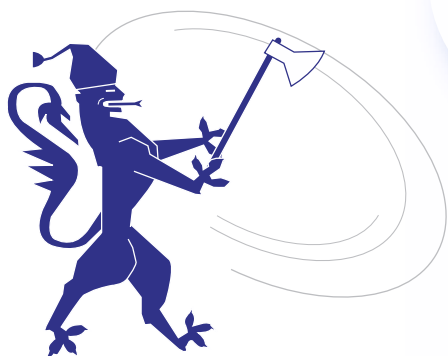
Barn i Norge lærer i dag hva og hvem som er «norsk» og hva og hvem som *ikke* er «norsk». Barns konstruksjon av mening og identiteter er avhengig av hvilke alternativer de har tilgang til. Innenfor den dominerende diskursen blir identitetsalternativene «norske» for etnisk norske barn og «ikke norske» for etniske minoriteter.

Innenfor den alternative diskursen jeg har presentert vil det være normalt med flere identiteter. Identiteter som endrer seg over

>>

1) Forestilling om en kjerne som inneholder det egentlige og ekte.

«En bestemt definisjon av *det norske* vil alltid skjule andre mulige definisjoner. Det er ingenting i veien for at vi i dag inkluderer *det flerkulturelle* i *det norske*.»

«I et flerkulturelt samfunn med forskjellige religioner og livssyn er selvfølgelig en kristen formålsparagraf et problem. I andre europeiske land er det nok med et felles verdigrunnlag basert på demokratiske verdier.»

«Arbeid med et flerkulturelt perspektiv i barnehagene krever at dette perspektivet blir gjennomløpende både i lov og rammeplan.»

tid, som kan flyte sammen, eller i bestemte situasjoner kan være motstridende. Det er viktig å understreke at alle identiteter i denne diskursen er forstått som sosiale identiteter, identiteter som læres gjennom språk og handling i møter med andre. Vi lærer ikke bare at vi har etniske og nasjonale identiteter, men også for eksempel religiøs identitet og kjønnsidentitet. Dette betyr en revidering av forestillingen, knyttet til den dominerende diskursen, om en essensialistisk kulturell identitet knyttet til bestemte kulturer (ofte forstått som nasjonale). En alternativ diskurs fører med seg en revidering av mange ord og uttrykk som er gitt en bestemt mening innenfor den dominerende diskursen. Foruten identitet er et av de viktigste ordene «kultur», som i den alternative diskursen forstås som kompleks og dynamisk. Kulturelle strømninger lar seg ikke stoppe verken av nasjonale eller etniske grenser. Kultur kan forklares som den ballast av ideer og normer som en person bærer med seg ut fra hva personen har lært og erfart. Kultur er ingen lukket enhet, men snarere strømninger eller omskiftelige meningsfellesskap.

Norge er et flerkulturelt samfunn, og vi må ta konsekvensen av det på alle nivåer, også når det gjelder valg av diskurser i styringsdokumenter og i barnehagene. Toril Strand hevder i en kronikk i *Klassekampen* (Strand 2004) at rammeplanen kan forsterke myten om det norske (forstått som det etnisk norske). Den første arbeidsgruppen henviser til denne kronikken i sin innstilling, og «svarer på» utfordringen. Jeg blir langt fra beroliget av det arbeidsgruppen skriver om identitet: «Uten nasjonal og kulturell identitet kan det oppstå forvirring, usikkerhet og mistenksomhet mot det som er fremmedartet. Barnehagebarn i Norge bør derfor få god kjennskap til norsk kultur og tradisjon. Samtidig må de få møte andre kulturer og lære noe om barn som lever i andre kulturer og tradisjoner.» (s.10) Jeg mener det er tydelig at det arbeidsgruppen har skrevet er formulert ut fra den dominerende diskursen, det er preget av forestillinger om at nasjonal og kulturell identitet er sammenfallende med etnisk identitet. Barnehagebarn i Norge er underforstått «norske» forstått som etnisk

norske. På grunn av sin identitetsutvikling må etnisk norske barn først og fremst lære om «norsk» kultur og tradisjon, forstått som etnisk norsk.

Strands kritikk

Burde ikke nasjonal identitet i Norge omdefineres til å inkludere alle norske innbyggere? Burde ikke alle barn som vokser opp i Norge lære at de er inkludert i et multietnisk nasjonalt fellesskap? Arbeidsgruppa hevder at barna (underforstått de etnisk norske) blir forvirret, usikre og mistenksomme mot det som er «fremmedartet». Alt som ikke er «norsk» (forstått som etnisk norsk) blir med andre ord framstilt som fremmed og truende. «Andre kulturer» posisjoneres videre utenfor «det norske». De etnisk norske barna skal lære seg om andre barn som lever i «andre kulturer og tradisjoner». Hva med barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk i norske barnehager? Etter mange års arbeid med og undervisning om arbeid med multietniske barnegrupper, vet jeg at når et flerkulturelt perspektiv blir normalperspektiv, lærer barna at forskjeller er normalt i det norske samfunnet og i barnehagen, ikke «fremmedartet».

Strand (2004) skriver at den nåværende rammeplanen bidrar til opprettholde og forsterke tradisjonelle myter om «det norske». Hun skriver videre at en slik mytologisering kan gi identitet og tilhørighet, men at den også etablerer et skille mellom «vi» som behersker mytologien og «de andre» som ikke mestrer spillet. Hun spør «om den norske barnehagen bidrar til å legitimere en antiktvert grenseoppgang mellom norsk og unorsk». Den første arbeidsgruppa «svar» på utfordringen fra Strand (2004) indikerer dessverre ingen endring.

I videre arbeid med revisjon av teksten til lov og rammeplan er det viktig at den nye arbeidsgruppa formulerer teksten slik at den gjennomløpende henvender seg til og inkluderer ulike etniske, språklige og religiøse grupper. Det betyr at formuleringer om «vår kultur» og «vårt land» ikke kun rettes til den etnisk norske befolkningsgruppen. Bruk av små ord som for eksempel «vi» og «de», «vårt» og «deres», viser hvem som er

inkludert og hvem som ekskluderes i det vi sier og skriver.

Innenfor kritisk flerkulturell pedagogikk er det svært viktig å sette fokus på dominerende diskurser som medvirker til marginalisering og usynliggjøring av etniske, språklige, religiøse og andre minoriteter. Et flerkulturelt perspektiv som normalperspektiv krever en kritisk bevissthet i forhold til mange nivåer. Ulike diskurser om «det flerkulturelle» blir førende for tekst i lov og rammeplan, men også for møter mellom mennesker i barnehagen.

I et flerkulturelt samfunn må det være aktiv aksept og tilrettelegging for mangfold når det gjelder verdier, uttrykksformer, livssyn og måter å leve på. Barnehage og skole er to av de viktigste møteplassene for forskjellige etniske grupper. I strategiplanen *Likeverdig utdanning i praksis* (2003) presenteres en velbegrunnet nasjonal satsing på bedre læring og større deltagelse av språklige minoriteter i barnehage og skole for årene 2004–2009. I planen tar Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) først og fremst for seg skolesektoren, kanskje fordi barnehagen i dag ikke sorterer under UFD, men BFD.

Barnehagen regnes imidlertid som viktig i forhold til det første av fem hovedmål: Å «bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn». Det burde være en målsetting i Norge at barnehage og skole ses i sammenheng når det gjelder barns utvikling og læring. Institusjonene må ses som likeverdige pedagogiske institusjoner uten at det betyr at de skal være like.

Både - og

Fra internasjonal forskning vet vi som arbeider innenfor det flerkulturelle fagfeltet mye om fordelene ved at barn utvikler god forståelse for *både* morsmål og norsk. Å utvikle to språk er noe annet enn å utvikle ett språk, majoritetsspråket. Barn kan ha svært godt utviklet «språk», morsmål, selv om de bare så vidt har begynt å lære majoritetsspråket.

Det er viktig at teksten i rammeplanen ikke domineres av en oppfatning om at en enspråklig utvikling er «det normale». For minoritetsspråklige barn må utvikling av funksjonell to/flerspråklighet være det «normale». Dette må det tas hensyn til i utformingen av lov og rammeplan. En enspråklig norm kan knyttes til den dominerende diskursen ved at den representerer den etnisk norske gruppen «enspråklige utvikling».

Formuleringene om språk og språkut-

vikling i den nåværende rammeplanen har et stort forbedringspotensial. Å utvikle og bruke mer enn ett språk handler om inkludering og ekskludering på mange nivåer. Det er mulig å skille mellom *sirkulært* og *lineært* syn på læring av norsk språk for minoritetsspråklige barn. Ifølge et lineært syn må en lære norsk før en kan delta i noe som helst. Et sirkulært syn legger vekt på at deltagelse er mulig uten store norskkunnskaper, språket læres først og fremst gjennom deltagelse i ulike aktiviteter, inkludert lek.

I den rammeplanen vi har i dag, er det den enspråklige normen som ligger bak mesteparten av det som skrives om språk, språkutvikling, lek og basiskompetanse. Endringer som gjør minoritetsspråklige barn synlige som kompetente brukere av mer enn ett språk, er nødvendige. Verken kompetanse i mer enn ett språk eller metaspråklig og metakulturell kompetanse er i dag, for eksempel, tatt med under basiskompetanse. Metaspråklig og metakulturell kompetanse vil blant annet si at en har forståelse for at det finnes flere språk og ulike kulturelle perspektiver.

Et flerkulturelt perspektiv i barnehagen vil si at flerspråklighet ses som like normalt som enspråklighet.

Inkludering av barn med ulik språklig bakgrunn og ulike språklige forutsetninger i lek og andre aktiviteter, betyr at alle barn og voksne må utvikle forståelse og kompetanse til å håndtere slik ulikhet. Rammeplanen må

legge tydelige føringer, slik at det ikke blir mulig å legge ned forbud mot å snakke morsmål for barn i barnehagen (noe jeg dessverre har eksempler på). For barn er det viktig å delta i fellesskap ut fra egne språklige forutsetninger. Et flerkulturelt og flerspråklig perspektiv som normalperspektiv gir rom for dette.

Foreldre må ses som deltagende subjekter og medkonstruktører av barnehagens innhold. I et flerkulturelt samfunn må vi åpne for ulike meninger og diskusjoner om «den gode barnehagen». Kvalitet er ikke det samme for alle, og barnehagen må være en møteplass hvor ulike perspektiver blir tatt på alvor og hvor en sammen kommer fram til løsninger. Å ta foreldres ulike perspektiver på alvor er en utfordring for den norske barnehagen.

OECD om den kristne formålsparagrafen

Den første arbeidsgruppa avviste en debatt om den kristne formålsparagrafen, men nevner selv i sitt innspill at Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) i sin rapport fra 2001 har pekt på den kristne formålsparagrafen i den norske loven som et problem. I et flerkulturelt samfunn med forskjellige religioner og livssyn er selvfølgelig en kristen formålsparagraf et problem. I andre europeiske land er det nok med et felles verdigrunnlag basert på demokratiske verdier.

«For minoritetsspråklige barn må utvikling av funksjonell to/flerspråklighet være det ,normale'. Dette nå tas hensyn til i utformingen av lov og rammeplan.»

Referanser

BDF 2004 Innspill fra den første arbeidsgruppa:

<http://odin.dep.no/bfd/norsk/tema/barnehage/kvalitetoginnhold/004071-990102/dok-bn.html>

Fajersson, Karin Elise 2004: *Norsk selvfølgelig?* En utforskning av nasjonal ideologi.

Ny utgave av hovedfagsoppgave (2000). HiO Hovedfagsrapport 2004 nr.13

Strand, Toril: *Norsk barnehage – et nasjonalistisk prosjekt?* Klassekampen 070604.

Barnehagen - en læringsarena

Utdanningsforbundet har satt i gang en offensiv hvor målet er at barnehagen skal bli anerkjent som del av utdanningssystemet. Barnehagene har fått en pakke som inneholder informasjon om barns første utdanning - barnehagen. Målet er at barnehagen skal forstås og styres som en pedagogisk virksomhet, en viktig samfunnsinstitusjon.

Vi mener at det er nødvendig å dreie fokus fra plass, pris og penger til hva barnehagens oppdrag skal være og hva det skal bety for innholdet. Da Stortinget i 2003 ble enige om barnehagepolitikken gjennom et forlik, var vårt håp at kommunene snart skulle nå målet om full utbygging og innføring av trinn 1 og 2 i maksprisen slik at politikerne kunne konsentrere seg om kvalitet og innhold. Dette har de varslet både da «barnehagekameratene» kom med forslaget som senere ble til forliket, og da et samlet Storting sluttet seg til hovedlinjene i denne barnehagereformen. Dessverre skjedde ikke dette i 2004. Det ser kanskje ikke så lyst ut i år heller med utsettelse av maksprisen og antakelig alt for lave måltall for utbyggingen.

Likevel er det nå det er nødvendig med fokus på innhold og kvalitet. Vi må være med på å skape interesse og debatt både i det offentlige rom og der vi er til daglig.

Samtidig med lansering av utkast til ny barnehagelov har departementet varslet en fornyelse og forenkling av rammeplanen for barnehagen. De bærende elementene i synet på barn og læring skal videreføres og rammeplanen skal fortsatt være en forskrift til loven. Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal levere sitt forslag før sommeren. Utkast til ny rammeplan vil komme på høring til høsten. Denne debatten skal preges av oss førskolelærere, vår erfaring med rammeplanen og hvilke faglige mål og krav vi ønsker i framtida.

Utdanningsforbundets mål om anerkjennelse av barnehagen som del av utdanningssystemet betyr konkret at alle forvaltningsnivåer i barnehagesektoren må ha barnehagens pedagogiske formål for øyet når de fatter beslutninger. Ikke minst gjelder dette når Stortinget til våren skal vedta en ny barnehagelov. Lovfesting av en norm for pedagogisk personale er en forutsetning for en virkeliggjøring av rammeplanens intensjoner. Da må det være samsvar mellom de mål som pekes ut og muligheten for å nå disse målene.

Alle nødvendige virkemidler

Vi står nå midt oppe i kampen for en barnehagelov som sikrer førskolelærerkompetansen både hos styrer og pedagogisk leder. Da barnehageloven kom i 1975 mente myndighetene at slik lovfesting var nødvendig for å ivareta det pedagogiske innholdet i barnehagen, og for vekst og utvikling i sektoren. Det vil derfor være et enormt tilbakeskritt dersom regjeringens moderniseringsiver fører til en fullstendig avregulering. Desentralisering av og kommunalt ansvar for viktige samfunnsoppgaver krever gode styringsverktøy og tilstrekkelige økonomiske rammer. Utdanningsforbundet er beredt til å vurdere alle nødvendige virkemidler for å sikre fortsatt lovfesting. Dette synet på nødvendigheten av en slik lovfesting deles av langt de fleste høringsinstansene. Både statlige organer som Likestillingsombudet og Barneombudet og svært mange kommuner har vært opptatt av det samme. Underskrifter som representerer 88 000 foreldre er overlevert statsråden. Begrunnelsene fra alle disse dreier seg om kvalitet og innhold.

Vi må synliggjøre og tydeliggjøre barnehagens oppdrag og innhold gjennom ulike former for aktivitet som involverer ansatte, foreldre og politikere. Utdanningsforbundet vil fram mot odelstingsproposisjonen blir lagt fram prioritere dette arbeidet.

Barnehagepolitisk manifest

Utdanningsforbundet mener at det viktigste kriteriet for god barnehage er at det er nok personale med pedagogisk kompetanse. Vi har utarbeidet et barnehagepolitisk manifest som beskriver hva som skjer i barnehagen, hva som kreves av kompetanse, og hvilke rammebetingelser som trengs, både med tanke på ressurser og forvaltningsmessig:

Utdanningsforbundets barnehagepolitiske manifest -

I den gode barnehagen

- utvikler barna språket sitt
- lærer barn å omgås andre
- stimuleres barnas lærelyst
- møter barna ulike kulturuttrykk og de er med på å skape kultur
- opplever barna fellesskap, humor og god omsorg
- opplever barna gleden over lek med andre barn

De som arbeider i barnehagen må ha god kunnskap om

- barns utvikling, læring og sosialisering
- kommunikasjon, samspill og god omsorg
- lærestoff og kultur som barnehagen formidler
- planlegging og gjennomføring av læringsaktiviteter
- vurdering og utvikling av læringsaktiviteter

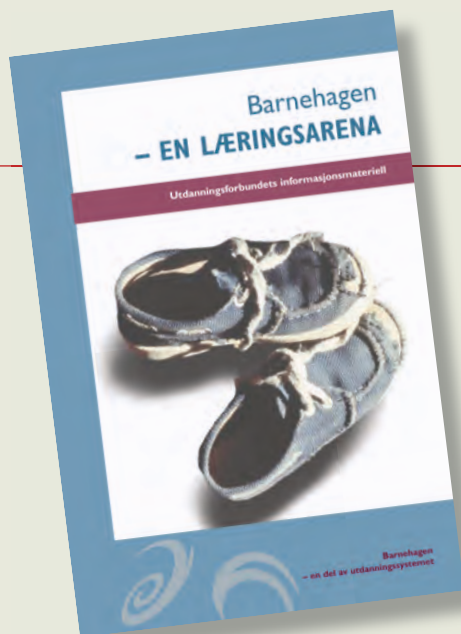

Foto: Erik Sundt

Av Mimi Bjerkestrand (leder) og Lasse Kolstad (nestleder), seksjon barnehage

Den gode barnehagen forutsetter

- ressurser til nok personale, gode bygninger og utstyr
- et departement med nok pedagogisk bemanning for å kunne utvikle barnehagesektoren
- kommuner som har ressurser til å drive faglig utvikling og tilsyn
- barnehageeiere som prioriterer å ansette pedagogisk personale
- at barnehagen ledes av pedagoger
- prioritering av barnehageforskning og samling av barnehagekunnskap

Informasjonsmateriellet *Barnehagen - en læringsarena* har som mål å løfte fram diskusjonen om barnehagens plass og oppdrag i samfunnet. Hva vil det si at barnehagen er en del av utdannings-systemet? I materialet er det et hefte med Ofte Stille Spørsmål som kan være med å skape forståelse og styrke argumentasjonen for dette:

Er det for å effektivisere barndommen at barnehagen skal bli en del av utdanningssystemet? Vil vi at barna skal bli nyttige samfunnsborgere så fort som mulig?

Barndommen er en livsfase med sin egenverdi. Barn skal derfor møtes med aksept for den de er og de interesser de har her og nå. Dette skal være utgangspunktet for barnehagens pedagogiske virksomhet. Større kunnskap og pedagogisk kompetanse i barnehagesektoren er ingen trussel mot barndommen.

Barnehagen skal først og fremst være til glede og nytte for barna som går der. Gleden er like viktig som nytten. Humor, glede, vennskap og fellesskap står ikke i motsetning til et godt læringsmiljø. De fleste barn som er trygge og trives, er preget av nysgjerrighet og lærelyst. Disse sidene ved barns personlighet må barnehagen ta vare på og stimulere.

Det er ikke likegyldig ...

Førskolelærerne har lang tradisjon for planlegging og gjennomføring av læringsaktiviteter i barnehagen. Dette har vært mye av kjernen i arbeidet og like naturlig som at skolen også er en læringsarena, men med andre metoder og aktiviteter. Førskolelærerne har vært opptatt av helhet og sammenheng i barns liv. Derfor har læring her og nå og for senere i livet vært uløselig knyttet til den omsorgen

som preger hverdagslivet i barnehagen. I 1996 ble det innført en nasjonal rammeplan for barnehagen. Innføring av rammeplanen var fra myndighetenes side mer en erkjennelse av den utviklingen som hadde vært i barnehagen enn et uttalt mål om at barnehagen måtte sees på som en læringsarena. Rammeplanen ble en bekreftelse på barnehagens grunnlag, tradisjon og det læringsarbeidet som foregår.

Det var det dynamiske samspillet mellom praksisfeltet og fagmiljøene representert først og fremst gjennom de pedagogiske høyskolene, som drev utviklingen i barnehagesektoren framover. Selv om myndighetene nesten like fram til i dag har framholdt barnehagens viktigste rolle som et sosialpolitisk, familiepolitisk eller likestillingspolitisk tiltak, er det utviklingen av innholdet og kvaliteten på tilbudet som har ført til den enorme etterspørselen og gjort barnehagen til en betydelig samfunnsinstitusjon. Den er i ferd med å bli universell. Det er førskolelærerne som har vært drivkreftene i denne utviklingen, og det er førskolelærerne som gjennom sine kunnskaper og sin yrkesutøvelse skal sikre det pedagogiske arbeidet.

Utdanningsforbundet mener at førskolelærerne må spille en viktig rolle i utviklingen av en ny rammeplan. Det er utarbeidet både en artikkelsamling og et debathefte som skal inspirere oss til diskusjon om hva barnehagens innhold skal være. Mens vi i 1996 fikk en plan som mer var en bekreftelse på en utvikling som hadde foregått, må vi nå bidra til at den nye planen blir framtidsrettet i den meningen at den skal ha tydelige mål eller krav om hva barnehagen skal være.

Mange er utålmodige etter å få delta i diskusjonene, og vi vil legge til rette for mange typer arrangementer, både internt men også offentlige arrangementer hvor debatten må knyttes til en debatt om barnehagepolitikken. Da er manifestet et godt utgangspunkt. Vi må engasjere foreldre i debatten. De er også viktige talerør for sine barn og er de som kjenner barna best. I de senere år er det gledelig å se at jo mer alminnelig barnehagen er blitt, jo lettere er det foreldre å delta i dialoger og stille krav til innhold og kvalitet i barnehagen.

Politikere på alle nivåer må gjennom våre aktiviteter få bedre kjennskap til barnehagen som pedagogisk institusjon og utfordres til å ta ansvar for å gi barnehagen muligheter til å være en læringsarena og en viktig samfunnsinstitusjon. Vi må bidra til at det lokalt også blir like vanlig å være opptatt av hva barnehagen skal være som å delta i budsjettdiskusjoner om hvor det må skjæres i barnehagen denne gangen.

Det er uenighet i synet på hva barnehagens oppdrag og innhold skal være, og det er ulike synspunkter og uenighet som bidrar til utvikling og som må føre til et klarere samfunnsoppdrag. Dette vil utfordre oss til å fortelle de gode historiene fra barnehagen. Bare gjennom en synliggjøring av vår egen praksis kan vi formidle kunnskap som fører til ny innsikt og forståelse for hvorfor det ikke er likegyldig hva som foregår i barnehagen.

Foreldre, førskolelærere og den herredømmefrie

dialog

Foreldrene ønsker å være førskolelærernes samarbeidspartnere i en likeverdig dialog som kan fremme kvaliteten i barnehagen, skriver artikkelforfatteren. Foreldrene ønsker imidlertid ikke samarbeid eller samtaler som setter dem selv under press.

Av Nina Bjerketveit Ødegaard

Det finnes ulike perspektiver og tilnærminger i forhold til hva kvalitet er og hvordan kvalitet kan skapes og sikres i barnehagen. Valg av perspektiv og fokus er derfor avgjørende i spørsmål om kvalitet. Ulike kriterier for kvalitet er viktig for å kunne forstå og vurdere kvalitet i forhold til barnehagen. I denne artikkelen vil jeg rette fokus mot kvalitet relatert til samarbeid og dialog mellom foreldre og personalet i barnehagen, og foreldrenes mulighet for medvirkning og innflytelse for å oppnå et tilfredsstillende tilbud. Dialog mellom aktørene utgjør derfor et sentralt kvalitets kriterium. Det er nettopp i møte mellom disse aktørene at kvaliteten kommer til uttrykk og kan utvikles.

Spørsmål angående kvalitet er sentralt både innenfor offentlig og privat virksomhet. Å oppnå tilfredse kunder eller brukere er en sentral drivkraft. Kvalitet i seg selv har ingen verdi uten en bruker eller et behov for et produkt, tjeneste eller service. Kunden eller brukernes tilfredsstillelse er derfor en

viktig indikasjon på kvaliteten på tilbudet. Dette stiller krav til utøverne eller formidlerne av tjenestene eller servicen, men også til ulike arbeidsprosesser og anvendelse og tilrettelegging for bruk av tilgjengelige ressurser og verktøy som danner grunnlaget for resultater og/eller måloppnåelse. Ifølge Den Internasjonale standardiseringsorganisasjonens (ISO) definisjon er kvalitet «helhet av egenskaper og kjennetegn et produkt eller en tjeneste har, som vedrører dets evne til å tilfredsstille fastsatte krav eller behov som er antydnet» (Aune 1994:17).

Kvalitetsbegrepet er et relativt og dynamisk begrep som kan være vanskelig å få en klarhet i. Begrepet er også kontekstavhengig, sant avhengig av ulike kriterier for å kunne vurdere og si noe om kvaliteten på tilbudet.

Martin K. Starr er professor ved Columbia University i New York. Hans uttalelse er illustrerende med hensyn til kompleksiteten rundt begrepet kvalitet: «Kvalitet er det mest komplekse, mangedimensjonale virksomhetskonsept som noen gang er blitt redusert til et ord på syv bokstaver. En plakett på veggen som kunngjør

«kvalitet er vårt fremste mål», er en uhyrlighet i sin naivitet sett i sammenheng med den virkelige oppgave vi står overfor med å definere, oppnå og måle kvalitet.» (Starr i Aune 1994:12)

Hva gjøres, og hvordan?

I barnehagesammenheng innebærer kvalitet at det er barna og foreldrenes behov som skal være det sentrale. En konsekvens av å sette brukerne i sentrum vil være at en går bort fra forestillingen om at barnehagen er en institusjon knyttet til bestemte bygninger, med bestemt utstyr og en bestemt bemanning. «All pedagogisk tilrettelagt virksomhet som dekker barnas og de foresatte sine behov for og krav til for eksempel trygt tilsyn, lek, læring og samvær med andre barn, vil kunne tilfredsstille kravene i definisjonen på kvalitet.» (Tofte, 1993:80f)

I barnehagen handler kvalitet om *hva* som gjøres og *hvordan* det gjøres (Halvorsen & Nilsen 1998:8). Dette forutsetter igjen kriterier som danner grunnlag for å kunne vurdere kvalitet. Det er en omfattende oppgave å forsøke å enes om kvalitetskriterier som er

grunnleggende spørsmål når lærere og foreldre 'snakker samme språk', har felles verdier og mål for oppdragelsen og hvis de rett og slett liker hverandre» (Katz i Eide & Winger 1996:29:32). Dette er også viktig i barnehagevirksomheten. Dette forutsetter samarbeid og åpen dialog mellom aktørene.

Utfordringer her ser jeg i forhold til vårt flerkulturelle samfunnet med et mangfold av ulike verdisyn og ulike mål med oppdragelsen. Dette kan være hemmende for samarbeidet og dialogen, men også fremmende og fruktbart i møte mellom foreldre og personalet for å oppnå godt samarbeid og dialog og for å igjen oppnå tilfredse brukere.

Brukertilfredshet

Familier med små barn har ulike behov og forventninger til barnehagen. I Norge varierer behov og forventninger med tilgang på barnehageplasser. «Delt ansvar mellom stat og kommuner begrenser kommunenes mulighet til fullt ut å tilpasse sektoren i tråd med brukernes ønsker og lokale behov, og ut fra en helhetlig vurdering av det totale tjenestetilbudet. Dagens delte ansvar er derfor en faktor som begrenser foreldrenes valgfrihet. Foreldrenes valgfrihet begrenses også av en generell underdekning av barnhageplasser.» (Stortingsmelding nr 24:34) I flere kommuner kan det derfor synes som om at det er tilfredsstillelse i seg selv å få barnehageplass. Borge viser til Hofferts (Borge 1995) innvending mot at foreldrene sjelden har noe valg og dermed ikke kan foretrekke et annet tilbud. Det er grunn til å tro at foreldre reduserer skyldfølelse og uro ved å overbevise seg om at de er fornøyde fordi de fikk det beste av mulige valg (Borge 1995:29).

Undersøkelser gjennomført i USA og Sverige viser at valg av barneomsorg i USA avhenger av familiens økonomiske situasjon, og at valgmulighetene er større enn i Sverige. Valg av daghjem er derfor ofte koblet til familiens inntekt (Kärrby 1992:29).

En undersøkelse i prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten» viser at foreldrenes kjennskap til arbeidet med å utvikle kvaliteten i barnehagen varierer fra meget god til ingen (Søbstad 2004:43). Søbstad hevder at tallene fra undersøkelsen viser at barnehageforeldre ofte er bra informert om det som

Nina Bjerketveit Ødegaard er førstekonsulent ved avdeling for helsefag ved Høgskolen i Oslo.

skjer i barnehagen. Samtidig viser undersøkelser gjennomført av SIFO i 49 kommuner at foreldrene er vel tilfreds med forholdene i sine barnehager. Det har liten betydning for tilfredsheten hvorvidt barnehagen har gjennomført tiltak for å bedre brukertilpasningen eller ikke (Bjørngaard 1998: 69). Undersøkelsen fra prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten» (2004) viser at foreldrenes generelle tilfredshet med barnehagen er usedvanlig høy (Søbstad 2004:41). Søbstad antyder at «økningen er såpass tydelig at en kan ha grunn til å spørre om ikke prosjektet som sådan også har bidratt til større tilfredshet hos foreldrene» (ibid:42).

Gulbrandsen & Sundnes henviser til «forskning om brukertilfredshet som viste en positiv sammenheng mellom anledningen til påvirkning og grad av tilfredshet, og hvor det ble konkludert med at det her kunne foreligge en mulig potensial for forbedring (...). Dette potensialet har barnehagene tydeligvis ikke utnyttet.» (Gulbrandsen & Sundnes 2004:45)

Selv om det er begrenset med studier av foreldreperspektivet, tyder imidlertid de resultater som foreligger at barnehagens kvalitet ikke har direkte innvirkning på foreldrenes velvære. «Det er mangel på forskning om foreldrepreferanser som spør hypotetiske spørsmål om hva foreldre ville ha foretrukket under ideelle betingelser. Likevel er det grunn til å tro at preferanse indirekte har en innvirkning på kvinnens omfang av yrkesaktivitet og familiens økonomi.» (Kärrby 1992:29)

Det viktige samarbeidet

Felles for foreldrene er likevel ønsket om det beste for sine barn, egen tilfredshet med barnehagetilbudet og god tilpasning til foreldrenes yrkesliv (Borge 1995). Som vist ovenfor, varierer foreldrenes forventninger og oppfatninger i stor grad fordi de representerer ulike

«Kvalitet oppstår i møtet mellom den som tilbyr og den som mottar en tjeneste.»

(Gunnel Kärrby 1992)

« Undersøkelser viser... at samarbeidet med foreldrene kan være en kilde til stress blant personalet i barnehagen.»

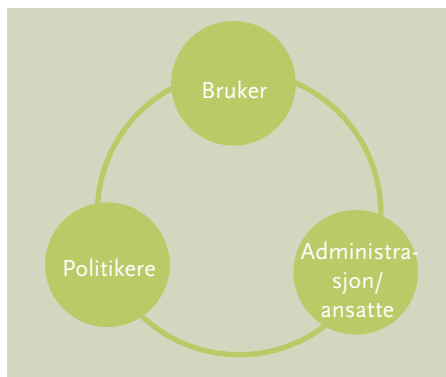
sosiokulturelle preferanser og utdanningsnivå. Samarbeidet mellom hjemmet og den pedagogiske institusjonen og hvordan dette fungerer, er derfor av betydning for å kunne oppnå tilfredse foreldre og brukere.

Foreldrenes tilfredshet har hatt en tendens til å bli oversett i diskusjonen om tilfredshet med kvaliteten på barnehagetilbudet. Fokus i ulike undersøkelser har først og fremst vært rettet mot barns utvikling (Borge 1995:28). SIFO har gjennomført flere forskningsprosjekter om foreldrenes tilfredshet med barnehagetilbudet. Generelt viser resultatene en klar sammenheng mellom muligheten for innflytelse og høy grad av tilfredshet. Særlig områder som har med informasjon, forståelse for foreldrenes ønsker, og ikke minst spørsmålet om personalets oppmerksomhet rettet mot barna, er fremtredende (Bjørngaard 1996,1998). For eksempel hvor mye tid som skal bli brukt til lek, hvilke behov som skal bli vektlagt, hva som vil bli gjort for å stimulere barna, og i tillegg informasjon om det enkelte barnet, er momenter som vektlegges (OECD-rapport 1998:15).

Dette er først og fremst relatert til foreldrenes subjektive vurdering av muligheten til å påvirke, og kontakten mellom foreldre og personalet. Den hyppige kontakten gjennom «formelle kanaler som personalmøter, foreldremøter og temamøter ser ut til kun å ha en liten effekt på foreldrenes generelle grad av tilfredsstillelse. God, kontinuerlig informasjon (først og fremst muntlig) om deres egne barn, gir klare bevis/indikasjoner på foreldrenes tilfredsstillelse.» (ibid:15)

Kvalitetsdialogen

Som presentert tidligere i artikkelen, vil foreldrene ha ulike forventninger og syn på kvaliteten på tilbudet i barnehagen. Hvordan kan en så skape en konstruktiv dialog mellom de involverte aktørene? Kvalitet i samarbeidet dreier seg både om å finne frem til hva en

(Nettverksrapport A3, 1997:24)

mener er kvalitet og hvordan man går inn i en dialog om det, slik at en kan utvikle kvaliteten ytterligere – altså både rettet mot innholdet og hvilke redskaper som kan brukes til å undersøke og utvikle kvaliteten. Det er i denne sammenheng snakk om en *dialogbasert kommunikasjon*.

«Det dialogbaserte kommunikasjonsprinsippet skal forstås slik at forvaltningen forsøker å sette seg inn i mottakers situasjon, problemer og synspunkter. Dette innebærer blant annet å være lydhør for den andre parts behov, kunnskaper og synspunkter.» (Nettverksrapport A3 1997:21)

Dette vil imidlertid ikke si at det er brukernes behov som skal være det eneste styrende prinsippet som vektlegges i utformingen av barnehagetilbudet. Det dreier seg om at personalet lytter til brukernes behov, kunnskaper og synspunkter, og at dette må tas hensyn til i utformingen av barnehagetilbudet. Det er også viktig i denne sammenheng at informasjonen er målrettet, og at den tilfredsstiller informasjonsbehovet hos brukeren. Dette kan illustreres på følgende måte, og hvor også komponenter på både individ og systemnivå inngår.

En ser at det er ulike aktører og nivåer som spiller inn. Å oppnå balanse mellom tjenesteteyer og tjenestemottaker vil ikke si en ensidig fokusering på et nivå. Det sentrale blir å se de ulike nivåene i relasjon til hverandre. Det ene nivået kan ikke utelate det andre. De må ses i forhold til hverandre. Det må rettes fokus mot den handlingen aktørene foretar seg for å kunne si noe om kvaliteten på det helhetlige tilbudet. Dialogen mellom aktørene og dermed kvaliteten på møte mellom aktørene, blir det sentrale. Dialog mellom aktørene er et sentralt redskap til å skape gode samarbeidsrelasjoner. Barnets trivsel og utvikling og diskusjon om verdier om barn, oppdragelse og barnehagen, er sen-

trale samarbeidstemaer mellom aktørene. Å skape en god dialog mellom aktørene kan være en utfordring. Et godt samarbeid mellom personalet og foreldrene er i stor grad avhengig av komponenter som skapt muligheter for å gjøre barnehagen til et godt miljø for barnet.

Vektlegger dialog og kommunikasjon

Undersøkelser viser imidlertid at samarbeidet med foreldrene kan være en kilde til stress blant personalet i barnehagen (Mordal & Sander 1992:109). SIFO-undersøkelsene i 49 kommuner viser at foreldrene samlet sett synes det er ganske lett å be om foreldresamtale, å få diskutert åpent med personalet på tomannshånd, å stille spørsmål på foreldremøter, å kontakte styreren om ting de mener bør rettes på og si fra til personalets om ting de ikke helt er fornøyd med (Bjørngaard 1998:65). Ser vi i forhold til prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten» (2004) viser undersøkelsen her at foreldrene vektlegger ønsket om å ha en god kommunikasjon og stå i dialog med de ansatte.

Dessuten nevner «flere betydningen av aktive foreldremøter, gjerne med gruppesamtaler, samt å følge opp det som sies på foreldrekonferanser (...). Generelt hevdet flere at det er nødvendig å være interessert og informert om det som skjer i barnehagen (...). Inntrykket var at foreldrenes rolle i stor grad går ut på å være positiv, aktiv, informert og engasjert i forhold til det som skjer på barnehagen.» (Søbstad, 2004:45f).

Et viktig side blir her å skape og opprettholde balanse mellom personalet og foreldrene. Dette er ikke alltid tilfellet, og kan være en utfordring. Samtidig ser jeg at dette er et idealmål som bør tilstrebes. Det er mange aspekter her som spiller inn her, blant annet organiseringer og tidsbruk, ressurser og antall personalet, samt personalets kompetanse, og ikke minst ulike syn og behov blant foreldre, samt forventninger til tilbudet.

Avslutningsvis vil jeg rette fokus mot en dialog mellom aktørene hvor idealet er diskurs som herredømmefri dialog (Dale 1992:100). Argumentasjonen for diskurs fremkommer i Habermas' metode hvor (ibid:100f)

- 1) dialogen er fri fra handlingstvingen, det vil si at samtaler ikke står under vedtakspress.
- 2) diskurser er fri fra herredømme, det vil si at mulighetene for å bringe et tema opp i samtalen ikke er begrenset. Deltakelse i samtalen er heller ikke begrenset.

«Førskolelærerne er eksperter på barn, foreldrene er eksperter på sine barn.»

- 3) samtalen er en gyldighetsprøve. Vi stiller en setning på prøve: Er utsagnet sant, er yttingen korrekt, er det intensjonale uttrykket sannferdig? Prøven etterspør argumenter.
- 4) eksplisitt begrunnelse er påkrevd når spørsmål om gyldighet i en setning oppstår.
- 5) argumentasjonen er kooperativ søking for å oppnå utvungen enighet.
- 6) tvangen i enigheten skal bare være det bedre argument.

Idealet

«Diskursens grunntrekk viser til overenskomst som ikke er påtvunget. Kommunikasjonen er nettopp basert på at en forstår samtalen slik vi skal la det bedre argument være avgjørende.» (ibid:101) Hvilken relevans kan dette ha for dialogen mellom foreldre og personalet i barnehage?

Dette er en metode som etter min mening kan være et ideal som bør tilstrebes for å tilrettelegge for og bli en del av kulturen i barnehagen. Barnehagen skal være et kompletterende miljø for foreldrene og barna. Barnehagen skal gjennom samarbeid og i nær forståelse med hjemmet, gi barna et godt miljø for utvikling og utfoldelse.

Førskolelærerne er eksperter på barn, foreldrene er eksperter på sine barn (Mordal & Sander 1992:III) Hvordan dialogen i dette møtet foregår, er det interessante i diskusjonen om brukertilpasning og tilfredse brukere, og der det nettopp bør tilstrebes en kultur hvor idealet er diskurs som herredømmefri dialog eller hvor målet blir å søke etter bedre argument med fokus på samtalen med ubegrenset deltakelse og hvor muligheten for å ta opp temaer ikke er begrenset.

Litteraturliste

- Andersen, J. & Rasmussen, K. (1996): *Mer foreldresamarbeid*. Pedagogisk Forum, Oslo
- Aune, A. (1994): *Kvalitetsstyrte bedrifter*. Ad Notam Gyldendal
- Barne- og familiedepartementet (BFD) (2003): *Barnehagetilbud til alle – økonomi, mangfold og valgfrihet*.
- Stortingsmelding nr. 24 (2002-2003) BFD (1997): *Endringstider i barnehagen. Kvalitet - fleksibilitet - brukertilpasning*. Nettverksrapport C1. Utviklingsprogrammet for barnehagesektoren 1995 - 97, <http://odin.dep.no>
- BFD (1997): *Brukertilpasning og fleksibilitet*. Nettverksrapport C2. Utviklingsprogrammet for barnehagesektoren 1995 - 97, <http://odin.dep.no>
- Bjørngaard, J.H (1998): *Barnehage i endring*. Resultater fra undersøkelse blant ansatte og foreldre i barnehager før og etter tiltak. Statens institutt for forbruksforskning (SIFO)
- Bjørngaard, J.H (1996): *Foreldrenes syn på barnehagen*. Arbeidsrapport nr. 3 1996, SIFO
- Borge, A.I.H. (1995): *Kvalitet i barnehagen*. En kunnskapsoversikt. Statens institutt for folkehelse, Oslo 1995
- Dale, E.L.(1992): *Pedagogikk og samfunnsforandring 2*. Om betingelser for en frigjørende pedagogikk. Ad Notam Gyldendal
- Eide, B. & Winger, N. (1996): *Kompetente barn og kvalifiserte pedagoger i den nye småskolen*. Cappelen Akademiske Forlag
- Gulbrandsen, L. & Sundnes, A (2004): *Fra best til bedre? Kvalitetssatsing i norske barnehager*. Statusrapport ved kvalitetssatsingsperioden, NOVA rapport 9:2004
- Kärby, G.(1992): *Kvalitet i pedagogisk arbeid med barn*. Allmänna Förlaget, Sverige
- Mordal, T.L & Sander, K. (1992): *Offentlige og private barnehager i foreldreperspektiv*, SIFO, Arbeidsrapport nr.1-1992
- Nilsen, B. & Halvorsen, M. (1998): *Tvers gjennom kvalitet*. Om forståelse av og arbeid med kvalitet i barnehagen. BFD
- OECD-rapport (1998): *Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy*. <http://www.dep.no/bfd/omraader/barnehage.html>
- Søbstad, F. (2003): *Mot stadig nye mål*. Tredje rapport fra prosjektet «Den norske barnehagekvaliteten. DMMHs publisjonsserie nr. 1/2004
- Tofte, B.(1993): *Total kvalitetsledelse i barnehagen*. Ad Notam Gyldendal

(Foto: Marianne Otterdahl-Jensen/FUG)

FUG vil ha førskolelærere i barnehagen

– Barn i barnehage må sikres et pedagogisk tilbud som bare førskolelærere med godkjent utdanning kan gi dem, sier FUG-leder Loveleen Rihel Brenna i en kommentar til forslag til ny barnehagelov.

Barnehagebarn blir etter hvert skolebarn. Loveleen Rihel Brenna sier på vegne av arbeidsutvalget i Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) at det er viktig å sørge for at barna, når de går fra barnehage til skole, har et best mulig grunnlag, og det får de når barnehagen kan gi dem et pedagogisk tilbud formidlet og administrert av førskolelærere.

FUG-leder Rihel Brenna mener et slikt syn er i tråd med utdanningsminister Kristin Clemets vektlegging av den gode overgangen mellom de ulike skoleslagene, og at det som gjelder for skolen også bør gjelde for overgangen fra barnehage til skole.

Rihel Brenna sier til Første steg at hun også er enig med Clemet i at barnehagebarn som viser interesse for å lære å lese og skrive, bør få lov til det, og at det er førskolelærerne som må stå for slik opplæring.

– Lovforslagets formuleringer når det gjelder pedagogisk bemanning i barnehagen må dessuten konkretiseres, sier hun. – En formulering som «tilstrekkelig» blir for vag. FUG har ikke i denne omgang diskutert barnehagens kristne formålsparagraf. Rihel Brenna tror imidlertid at debatten om den kristne formålsparagrafen på sikt ikke blir til å unngå, ettersom den også vil bli en grunnskoledebatt.

Loveleen Rihel Brenna, oppvokst i Kristiansand, er leder for Foreldreutvalget for grunnskolen. Hun er særlig opptatt av at barn av minoritetsforeldre skal få en fullverdig skolegang. Hun er blant annet styremedlem av VOX-instituttet (voksenopplæring), medlem av fagrådet for Stiftelsen Nabohjelp, og medlem av landsstyret i Norges Røde Kors. Hun har skrevet flere bøker om integrering og inkludering, og er tildelt Ole Vig-prisen (1997) for sin brobyggerinnsats.

28. februar:

Styreren som administrativ leder

Målgruppe: Styrere i barnehagen.
Foredragsholdere: Tone Tenold og Hilde Marie Grinde, Barn-Nett.
Sted: Utdanningsforbundets sekretariat, Hausmanns gate 17 i Oslo.
Medarrangør: Barn-Nett.

8. mars:

Styreren som administrativ leder

Målgruppe: Styrere i barnehagen.
Foredragsholdere: Tone Tenold og Hilde Marie Grinde, Barn-Nett.
Sted: Hos Utdanningsforbundet Trondheim, Sommerveita 4/6, Trondheim.
Medarrangør: Barn-Nett.

Kursene i Oslo og Trondheim vektlegger den praktisk-administrative delen av styrerollen. Styreren er arbeidsgivers representant og har personalsvar. Deltakerne vil gjennom erfaringsutveksling og ved bruk av verktøy bli gjort kjent med hvordan forskjellige oppgaver kan løses på en effektiv og sikker måte.

4. - 5. april:

Forebygging av rusmisbruk

Målgruppe: Førskolelærere, styrere, pedagogiske ledere, m.fl.
Foredragsholdere: Lillian Eltvik, Trude Finseth, Arne Klyve, Kari Lossius, Jane Mounteney, Jon-Håkon Schultz, Helge Vreim.
Sted: Clarion Hotel, Gardermoen.
Medarrangør: KLM Lahnstein.

Kurset tar blant annet for seg rusforebyggende arbeid i et kjønnsperspektiv og i et kulturelt perspektiv. Hvordan kan vi hjelpe? Klyve, Lossius og Mounteney er tilknyttet Stiftelsen Bergensklubbene, Eltvik er informasjonssjef hos Infoplan as, Finseth er klinisk sosionom tilknyttet Asker og Bærum BUP, Schultz er doktorgradsstipendiat ved Institutt for spesialpedagogikk, Vreim er kommunalsjef i Bø i Telemark.

11. april:

Møte med barn og unge i sorg og krise

Målgruppe: Førskolelærere, styrere, pedagogiske ledere, skolefritidsansatte, m.fl.
Foredragsholder: Steinar Ekvik.
Sted: Utdanningsforbundets sekretariat, Hausmanns gate 17 i Oslo.
Medarrangør: KLM Lahnstein.

12. april:

Møte med barn og unge i sorg og krise

Målgruppe: Førskolelærere, styrere, pedagogiske ledere, skolefritidsansatte, m.fl.
Foredragsholder: Steinar Ekvik.
Sted: «Go å møtt», Kysten kurs- og konferansesenter, Strandveien 95, Tromsø.
Medarrangør: KLM Lahnstein.

Foredragsholderen i Oslo og Tromsø, sogneprest Steinar Ekvik i Kråkerøy menighet i Fredrikstad, var sentral i sorgarbeidet etter «Scandinavian Star»-tragedien i 1990. Han har skrevet flere bøker om sorgarbeid.

21. - 22. april:

Respekt –

et profesjonsideal i barnehage og skole

Målgruppe: Førskolelærere, styrere, pedagogiske ledere, spesialpedagoger, veiledere, tillitsvalgte, m.fl.
Foredragsholder: Tore Frost, universitetslektor i filosofi ved Universitetet i Oslo.
Sted: Utdanningsforbundets sekretariat, Hausmanns gate 17 i Oslo.

Hva mener vi med respekt, og respekt for menneskeverdet, i barnehage og skole? Skaff deg innsikt i «respektens tre T-baner»: Tydelighet, tillit, trygghet!

9. - 10. mai:

Små skuldre, store byrder

Målgruppe: Førskolelærere, styrere, pedagogiske ledere, spesialpedagoger, m.fl.
Foredragsholdere: Familierapeut Agnes Rabbe, psykolog Marianne Straume, og Ellen Walhum, som vokste opp med en alvorlig syk mor.
Sted: Clarion Hotel, Gardermoen.
Medarrangør: KLM Lahnstein.

En konferanse om barn av psykisk syke foreldre og om kommunikasjon med barn når familien rammes av sykdom, kriser og traumer. En viktig del av konferansen er demonstrasjon av praktiske arbeidsredskaper.

Gå på kurs hos Utdanningsakademiet

Utdanningsakademiet er Utdanningsforbundets kurs- og konferansearrangør og tidsskriftforlag. Her litt om relevante kurs og konferanser våren 2005.

 utdanningsakademiet

INTERESSERT

Nærmere opplysninger

fås hos Per Arneberg i
Utdanningsakademiet,
per.arneberg@utdanningsakademiet.no,
Telefon 24 14 20 33 (dir.),
24 14 20 00.

Da kursene har påmeldingsfrister,
lønner det seg å handle raskt.
Se også annonser i Utdanning nr. 1
og 2 fra januar i år.

**BEDRE BARNEHAGER
SKRIFTSERIE** kommer med
nytt nummer rett etter påske. Bedre
barnehager skriftserie utgis av Utdan-
ningsakademiet. Skriftseriens røde tråd
er utviklingen av kvalitet i barnehagen.

Hovedtemaet i nr. 1/2005 er profe-
sjonsidealdebatten og førskolelærerne.
Redaktørens intensjon er å få fram før-
skolelærerperspektivet i forbindelse
med Prosjekt organisasjon 2006.
Blant bidragsyterne kan nevnes Anne
Tove Fennefoss, Kirsten E. Jansen og
Kari Wigstøl, Geir Afdal, Frank Bergli
og Marius Eide Bruun, Hege Sætre,
Tora Korsvold og flere til.

Arbeidsplassene/barnehagene mottar
ett eksemplar hver.
Andre interesserte kan bestille heftet
fra Utdanningsakademiet og få det til-
sendt mot å betale kr. 100,-.

Send e-post til
forstesteg@utdanningsakademiet.no
og gjør oppmerksom på at det gjelder
Bedre barnehager skriftserie nr. 1/2005.
Du kan også ringe til abonnements-
medarbeider Tove Dahl, tlf 24 14 21 66.

**Det tidsskriftet du leser
akkurat nå, er ditt. Det betyr
at du er velkommen til
å skrive for det.**

Redaksjonen i Første steg, undertegnede, mottar
gerne fagartikler, debattinnlegg og kommentarer
av politisk eller faglig art fra leserne.

Jeg vet at det skjer uendelig mye spennende av både
søtt og surt ute i den norske barnehagevirkeligheten.

Dette er *ditt*

Du som har noe på hjertet som du
mener er så viktig eller interessant for
førskolelærerne og Barnehage-Norge at
andre bør få vite om det, skriv til Første
steg.

Jeg kan ikke love at alt jeg mottar
kommer på trykk, men jeg kan love at
jeg vil gjøre mitt beste for å lage et mest
mulig leseverdig tidsskrift. Med meg i
arbeidet har jeg mine kolleger i Utdan-
ningsakademiet og i Utdanningsforbun-
det for øvrig.

**Jeg mottar også med
glede tips om temaer
du mener bør få plass
i Første steg.**

Jeg foretrekker e-post
► bruk vedleggsfil.
Send til:
as@utdanningsakademiet.no

Du kan også bruke følgende adresse:
Arne Solli
Første steg
Utdanningsforbundet
Hausmanns gate 17
Postboks 9191 Grønland
0134 Oslo

Eller ring telefon:
24 14 21 67, 24 14 20 00,
91 37 26 99

B-BLAD

Returadresse:

Første steg,
Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland,
0134 Oslo

- abonner på **Første steg!**

Tidsskrift for førskolelærere

Første steg er Utdanningsforbundets tilbud

- til deg som arbeider i barnehagen,
- til deg som studerer for å arbeide i barnehagen, og andre interesserte.
- til deg som vil ha aktuelle fagartikler, reportasjer og bokstoff.

Ordinær pris

275,-

Medlemmer og
studentmedlemmer

150,-

Tegn abonnement, få det og les det, fire ganger i året!

Du kan også fakse kupongen til 24 14 21 50,
eller sende e-post til forstesteg@utdanningsakademiet.no.

>

Ja

- ☐ Ja, jeg er medlem/studentmedlem og vil abonnere på Første steg for
☐ **150 kroner per år.**
- ☐ Jeg tegner ordinært abonnement for
☐ **275 kroner per år.**

Navn:

Medl.nr:

Adresse:

Postnr:

E-postadresse:

Telefon:

Kan sendes
ufrankert i Norge.
Utdanningsforbundet
vil betale porto.

SVARSENDING

Avtalenr 171107/217

Utdanningsforbundet

Grønland posthandel
0133 Oslo